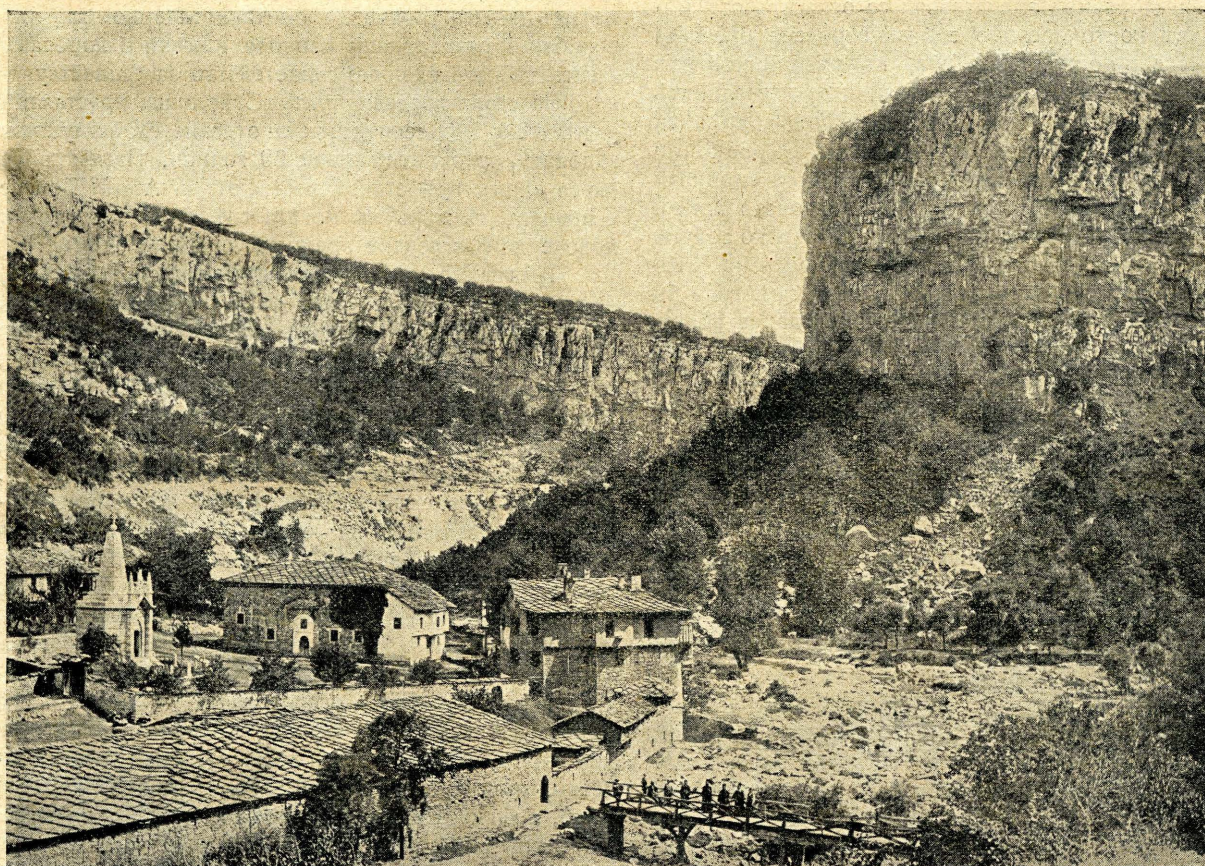

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Година XVII.

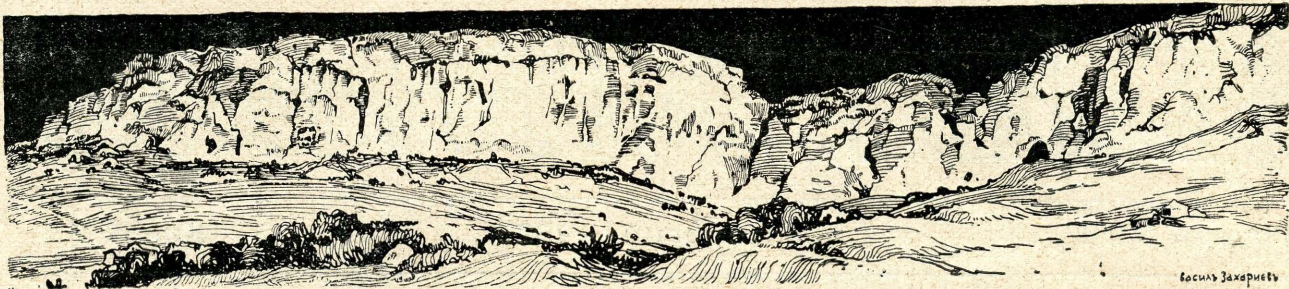
Септемврий — 1925.

Книга 7

Фот. Г. Трайчевъ

ДРЪНОВСКИЯ МОНАСТИРЪ

КЪМЪ ПЛИСКА И МАДАРА

На г-нъ проф. Г. Фехеръ

I

Малцина у насъ подозиратъ, какви ценни старини сж запазени отъ първото българско царство и какви незабравими впечатления се отнасятъ отъ мѣстата, въ които доскоро е била заровена древната българска история. Наистина, въ учебниците отъ по-нова дата стоятъ нѣкои указания за развалинитѣ при Абоба или за други могили и надписи, уцѣлѣли отъ оная отдалечена епоха, но това сж твърде бѣгли загатвания, неспособни да будятъ никакви емоции и да разкриятъ грамадното значение на онова археологическо дѣло, което е подзето отъ нѣколко години насамъ. Между това ние имаме документи на българската култура, рѣдки по величие, и трѣбвало би само да отиде човѣкъ на мѣстото, за да се убеди, какви научни открития могатъ да се очакватъ още, при систематическа работа въ това поле, и при по-голѣма заинтересуваностъ на държавата и на образованото ни общество.

Тукъ азъ искамъ да сподѣля нѣкои впечатления отъ Плиска и Мадара, глето напоследѣкъ прекарахъ малко време, изпълненъ отъ чувство на рѣдко щастие, че съмъ видѣлъ резиденцията на Крума и Омортага, макаръ и въ печални развалини.

Като стигнете на гара Каспичанъ, вие бихте могли или да се качите пакъ на влака и да отидете до малката спирка *Плиска*, или пъкъ да тръгнете пеши или съ кола, за да минете презъ селото Плиска (бившето Абоба) и да стигнете за 1—2 часа могщия градъ на древнитѣ български царе, разположенъ северно отъ селото, на половинъ часъ разстояние. Отъ гара Плиска до развалинитѣ разстоянието е около 6 км., когато отъ Каспичанъ до тамъ то е 7 км. Азъ избрахъ втория пътъ и пеши се запяхтихъ въ едно лѣтно утро на поклонение за Плиска. Пътътъ върви презъ ниви, засѣяни съ слънчогледъ и кукурузъ, и по меки възвишения и склонове. И като се изкачите на билото надъ селото, вие не забелязвате нищо въ посоката, която мѣстнитѣ хора ви сочатъ, и само една бѣла кжщурка, колибата на пазача, говори, че тамъ се разстила стария градъ на българитѣ, столицата имъ отъ VIII и IX вѣкъ, напустната по-късно, за да бжде предпочетенъ близкиятъ Преславъ. Въ голѣма жега, — защото деньтъ

бѣше горещъ (23 августъ), — ние се изкачихме по лекия наклонъ надъ село и стигнахме при колибата на бай Тотю, пазачътъ на разкопкитѣ, назначенъ тукъ отъ археологическия музей въ София. Единъ малъкъ окопъ, който се протека северно отъ тая колиба, и разхвърляни наоколо камъни и хоросанъ загатватъ като единичко свидетелство за сществуването на стари градежи тукъ. Стърнища, храсталаци и нѣколко крушеви дървета отдавна сж заглушили зидоветѣ, разкрити преди 20 години. Пазачътъ се оказа единъ приветливъ мжжъ отъ с. Абоба. Той се е предалъ съ жаръ на новата служба, и охотно ни поведе да разгледаме крепостта, стария „агль“.

Тръгнахме по източната стена на тая крепостъ, дълга около 600 м. Стената не е разкрита напълно, но изхвърлената отъ дветѣ страни прѣстъ показва добре посоката ѝ. Вървейки така въ права линия, ние трѣбваше да се спремъ най-напредъ на главната врата, съ добре запазени основи, които указватъ на солидна и разкошна, навѣрно и триумфална входна порта. Дебелитѣ зидове, голѣмитѣ правилни камъни, хубавиятъ градежъ, всичко говори за монументалностъ. Наследници на една висока култура, съ персийско влияние въ архитектурата, царетѣ, които сж градили тукъ, не ще сж били такива дребни владетели, за каквито ни загатватъ търновскитѣ жалки градежи. Отъ тая врата ние се отбиваме отвѣнъ крепостта, за да идемъ въ юго-източна посока къмъ отдалечената 1 клм. голѣма църква. И тукъ само основи, нѣколко парчета отъ мраморни колони и множество тухли и дѣлани камъни, разхвърляни навредъ. Останалото, най-ценното, е било отдавна разграбено и турено въ основитѣ или стениитѣ на чешми, мостове, частни кжщи и държавни постройки въ турско време, когато селянитѣ отъ Абоба, които иматъ тукъ нивитѣ си, сж къртили и отвличали — и продавали дори въ Варна — хубавитѣ мраморни плочи и други дѣлани камъни. Дори до сега трае това заграбване на тия свещени за всѣки българинъ камъни, заветъ отъ старината, и абобчанки напр. намиратъ, че тънцитѣ плочи могатъ да служатъ прекрасно за печене хлѣбъ въ пещитѣ имъ. Налагало би се по-строга охрана, за да не останемъ единъ день само съ голи ровове.

Връщайки се назадъ, ние поемаме отново зи-

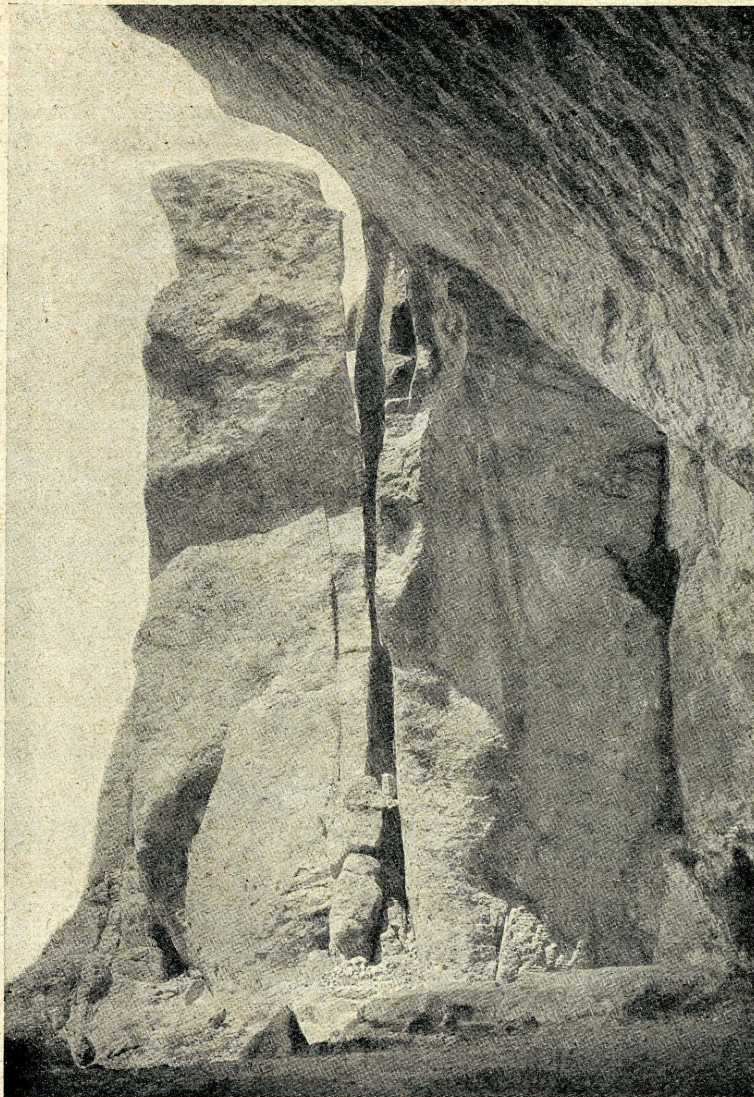
път на крепостната ограда, спираме при една голѣма кръгла кула на жгѣла и при други две кули по стената, едната отъ които петожгѣлна, и после се отправяме за двора, за вѣтрешността, гдето сж разкрити голѣмъ и малъкъ дворецъ, една по-късна черкова и други нѣкои градежи. Голѣмиятъ дворецъ, съ масивнитѣ си основи, съ сводоветѣ си, съ двата просторни салони, (тронниятъ — дългъ около 32 метра), ще е билъ нѣщо внушително на времето си. Реставрацията му би се удала навѣрно на специалиста, който ще комбинира въ въображението си наличнитѣ материали, имайки предъ очи аналогичнитѣ по произходъ и назначение сгради другаде. Навсѣкжде тукъ имате чувството, че се е градило за трайно господство и че обитателитѣ ще сж били висококултуренъ народъ, съ дълго минало. На тия солидни основи, високи три и четири метра, сж стоели съответни по стилъ и изящество сгради, каквито не знаятъ по-къснитѣ епохи на историята ни, периодъ на упадъкъ въ държавно и културно отношение. А какво още има да се открива, това можемъ само да подозираме. Експедицията на Успенски е положила само началото: много важни задачи остава тепърва да се рѣшаватъ отъ българскитѣ археолози, които — по разни причини — не сж пристѣпили още къмъ работа въ това благодарно поле на нашата историческа наука. Трѣбва особено да се съжальява, че не е дадена възможностъ да работи тукъ г. Рафаелъ Поповъ, майсторъ въ областта на разкопкитѣ.

Разглеждайки отъ висотата на голѣмия палатъ, съ неговитѣ 2½ м. широки стени отъ масивни блокове, мѣстността наоколо, вие разбирате лесно това, на което не може да ви научи картата: защо, именно, прабългаритѣ сж избрали този слабъ наклонъ и тая широка равнина за своя първа столица. Гледката е вълшебна, съ тия широки простори, заключени отъ изтокъ, западъ и югъ съ веригата възвишения, които завършватъ при Каспичанъ и Калугерица съ Кюлевчанското плато. Свобода на погледа — чакъ до Шуменската планина — и възможностъ за стратегическа отбрана срещу Византия ще сж подказали на тия горди синове на степитѣ избора на това мѣсто, и сега достойно да бжде столица на една държава. Вода за пиене тукъ е имало въ изобилие, както показватъ и откритѣ надъ Абоба канали, зидани отъ българитѣ, гдето и сега тече отлична вода; и пасбища за конетѣ сжщо.

II

Отъ този бившъ царски лагеръ, гдето око̀то плува съ наслада къмъ хубавитѣ очертания въ дале-

чинитѣ и надъ ширинето, прорѣзано отъ пѣтища и желѣзнитѣ линии къмъ Русе и Шуменско, ние се заптваме къмъ завоя на Кюлевчанското плато при село Мадара, гдето сега една чета трудоваци работятъ подъ знаменитиятъ конникъ на скалата, описанъ неотдавна въ една брошура, издание на Софийския

Скали при Мадара

фот. Г. Трайчевъ

археологически музей. Отъ Абоба до Мадара има около 10 км. Последното село е разположено въ подножието на платото, така че вие трѣбва да възлазите до половинъ часъ по стрѣмния склонъ, който ви води къмъ отвестнитѣ, високи до 100 м. скали. Слънцето се губише на западъ задъ Шуменската планина, когато ние стигнахме задъхани горе, забелязали отъ далечъ 12-тѣ бѣли палатки на трудовацитѣ. И пълзейки по стрѣмнината, ние вперяхме жадно погледъ къмъ конника, издѣлбанъ на скалата, за когото сега се знае положително, че ни дава релефа на царь

Крума, заедно съ възпоменателен надпис от благодарния му син, словоохотливия и миролюбивия цар Омортагъ. Преди да тръгна за насам, аз бях челяйно интересната студия на проф. Фехеръ върху надписите на Омортага, въ „Известия на Бъл. Археологически Институтъ“, челяй бях съ увлечение, съ което чета един хубав исторически романъ, макаръ авторът, голъмъ ентузиастъ за българската история, да пише съ критическия усет и съображенията на истински ученъ. Малко по-рано бях челяй все тъй внимателно статията му за Мадарския конникъ, съ предложеното тамъ тълкуване на текста, което за първи пътъ ни разкриваше смисъла на загадъчните знаци. Познатъ отдавна, този надписъ не бѣ разчетенъ по-рано що-годе задоволително отъ никого — и дори никой отъ нашите археолози и историци

Биволи

фот. Дрончиловъ

съ сериозна подготовка не бѣ се заемалъ съ копирането му. Странно равнодушие и незаинтересуваностъ предъ този най-крупенъ паметникъ на българската епиграфика, подобенъ на който не се среща нийде въ Европа!

Бѣше вече късно, за да различа въ вечерния здрачъ изображението и надписа, затова оставихъ разглеждането за утринта. Посрещнатъ тукъ отъ гостолубивия главатаръ на четата, която разкопава могилите подъ конника, именно уредникътъ при Археологическия музей, Д-ръ Иванъ Велковъ, както и отъ другаря му въ тѣзи благодарни изследвания, г-нъ Фехеръ, който и лани и тази ваканция прекарва лѣтото тукъ, въ съседство съ своите любими надписи и зидове на прабългарите, азъ се любувахъ на нощта съ чистото ѝ небе и пейзажите въ мрака — къмъ Шуменъ и къмъ Мадара, гдето блещѣха електрически лампи. Отъ височината надъ скалите се спускаше силенъ вѣтръ, и легнали на моравата предъ палатките, ние гълтахме съ очи лѣтната нощъ, вдишайки

очарователната ѝ свежестъ. Колко хубаво е тукъ! Каква отрада за духа, съ спомените за далечно минало и съ този просторъ, съзерцаванъ отъ 300 метра височина, въ подножието на страшните скали! Луната бѣ изгрѣла съ слабия си сѣрпъ, който по-късно, кървавочервенъ, се спусна въ облаците на западъ — и следъ умората презъ деня сънътъ въ палатката бѣ тъй приятенъ.

На заранята свирката на надзирателя на трудоваците ни разбуди и изкара навънъ. Наредени по военному, 30-те млади работници въ бѣла униформа се готвѣха за работа. Долу, въ полето, се разтилаше бѣла мъгла, отвѣдъ която личаха острови отъ незамъглени ниви, облѣни съ утренно слънце. Далече, въ омарата, се съглеждаха зеленините надъ Шуменъ и къмъ Преславъ. Бодростъ усещахъ, и радостъ изпитвахъ при тая необикновена обстановка, гдето наука и туризъмъ си подаваха ръка. Следъ малко закуска, при хубавъ чай, опжтихме се съ г-нъ Велковъ и проф. Фехеръ къмъ надписа на Омортага. Той бѣ твърде близо до новия лагеръ на Омортаговите потомци, дошли тукъ да гадаятъ знаците и следите на дейността му. Скалата, прорѣзана отъ малки урвички, се спускаше отвѣсно и застрашително. По нея бѣха издълбани пещерички, квадратни и обли — нѣкогашни жилища на доисторически обитатели, черквички на първи християни — и знаемъ ли още какво. Ето и конникътъ, въ своя хубавъ релефъ: конь съ буйна опашка, обзобразенъ ездачъ надъ него, куче следъ него и лъвъ въ предните му нозе. Това всичко се различава тъй добре! и множество букви, цѣли редове отъ двете страни на конника и подъ него. Това е леиендата, кжсата хроника на едно царуване, изпълнено съ подвизи и овѣ-

ковѣчено отъ единъ царъ, Омортага, който е предкушавалъ повисения интересъ на историка отъ ново време. Буквите се разпознаватъ отчасти добре: личи и червената имъ багра, съ каквато е билъ вансанъ и конникътъ. И единъ реаленъ митъ възкрѣсва предъ очите ви, рѣдъкъ по красота на внушението, въ тия дни на разочарования отъ съвременни герои на историята.

Но азъ не ще говоря повече за мадарския конникъ: той грѣбва да бжде виденъ отъ всѣки интелигентенъ българинъ, това мѣсто заслужва да стане прицелна точка на всички палъмници, които милѣятъ за българската природа и българското минало, и азъ сигурно предвиждамъ времето, когато тукъ ще се простира огроменъ паркъ, съ хижа за посетители и малъкъ мѣстенъ музей. Защото наблизомъ скалите сега сж предприети разкопки, които обещава да си кажатъ думата компетентните ръководители — и защото малко по-наизтокъ изподъ скалите из-

тичатъ бистри и студени струи, които каратъ нѣколко воденици. Водата е цѣла благодать по вкусъ, изворътъ ѝ — таинственъ по положение и гледка отъ високо. Царе сж пияли отъ тия струи, и царе — може би — дремятъ въ тия неразгадани покои подъ земята. Знаемъ ли? Тукъ има още какво да се открива, и азъ пожелавамъ на г-да археолозитъ, ко-

ито съ такъвъ ентузиазъмъ вършатъ дѣлото си, най-хубави успѣхи. Дано държавата разбере и улесни тѣхнитъ честни усилия. Дано умствена България удостои съ внимание тия скжпи старини, въ единъ чаровенъ кжтъ на отечеството ни!

Мадара, подъ скалитъ на Крума,
25 августъ 1925.

М. Арнаудовъ

ДВА ВЕЕРА

Презъ Дуто-пресло, а не презъ Припоръ, ние се запжтихме къмъ най-близкитъ до Симеоново възвишения на Витоша. Въ бавенъ ходъ, зарѣяна изъ лещацитъ, малката дружина неусетно пълзи все по-нагоре и по-нагоре. Отъ дѣсно, между тъмната зеленина на лески и млади джбови изданки, се провира правиятъ като свѣщъ изкопъ на рилския водопроводъ, нахвърлилъ около себе си грамади отъ още влажна прѣстъ. Подъ насъ се вие гѣнката, по която протича Симеоновската рѣчица. Лека пѣра, подета отъ силното слънце, се стели по изроненитъ склонове на рѣтлинитъ околорѣстъ и се губи въ ефира на стѣснения просторъ, оставила следъ себе си нежната прохлада на планинската самота. Никой не пита и не мисли за суетитъ на деня. Тѣ сж задъ насъ тамъ, — въ равнището. Комуто се ще, нека се обърне назадъ, дето дими прахъта на софийскитъ улици, облѣкла въ своя цвѣтъ и хора, и сгради. Нашитъ очи сж въ лещацитъ, които ни маматъ, съ своитъ, просто, невидими плодове и ни каратъ ту да се гушимъ подъ тѣхъ, ту да надвисваме надъ пропасти съ прострѣни напредъ ржце. Всѣки бърза да набере, — що думамъ! — да награби повече. Зърне ли нѣкои отъ насъ лешникъ и посегне ли къмъ него, друга ржка се протѣга и го пѣхва въ джоба си. Крадеме се единъ другъ, крадеме се съ шеги и смѣхъ, не за да причинимъ нѣкому страдание, а да усилимъ и тѣй силната си радостъ отъ прелеситъ на природата.

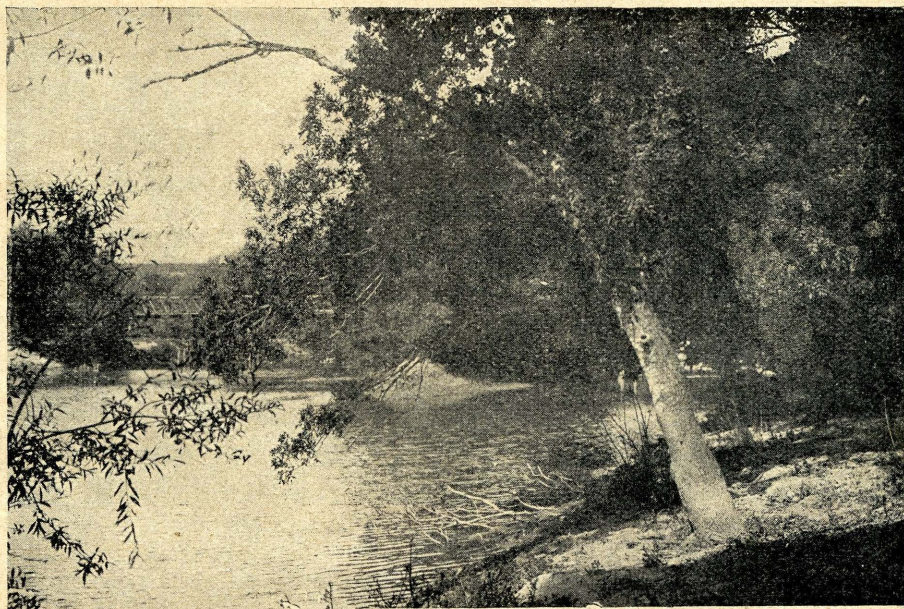
— Азъ го видѣхъ! . . .

— Ама азъ го откжснахъ. . .

— Ахъ, ти! . . . И гальовно се заканва нѣчий прѣстъ.

— Е, не се сърди де, тука има повече. Дрѣжъ този клонъ. . . По четире на едно мѣсто. . . .

Ние не усещаме, какъ се покатерваме по плешивата седловина Буря, отъ хребета на която бай Никола Златаря, усвоилъ вече всички привички на туриститъ, ни вика съ грѣмкия си гласъ: е-хо!

По р. Камчия

е-хо! Дружината отвърща въ нестроенъ хоръ, и забързва изъ тревуляка на склона. Но бай Никола, за да ускори члзгавия ни ходъ, разперя ржце и се обръща гърбомъ къмъ насъ. Фигурата му се очертава на хоризонта като кръстно видение, проектирано върху широкия екранъ на небесната синева.

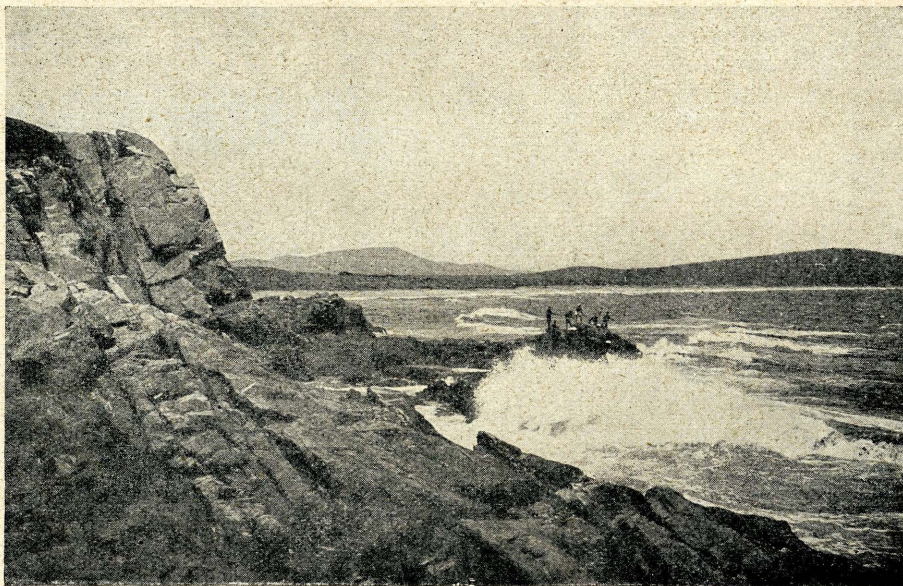
— Е-хо! . . .

Единъ мигъ, и той изчезва отъ полето на зрението ни. Ние бързаме да го догонимъ съ вратове опънати напредъ. По гърбоветъ ни лепнатъ потнитъ ризи, а на ржката тегне лекото лѣтно палто.

Щерката на бай Никола, покачила се вече на седловината, ни вика: Тука, тука! . . . Тя ни сочи посоката къмъ себе си, и ние трѣгваме по нея.

Скоро всички допълзваме на самия хребетъ, отъ другата страна на който се излежава изчезналото видение.

Хладно, смѣсено въздушно течение ни облѣхва едновременно отъ всички страни, трѣпки полазватъ по снагитѣ ни, и ние си намѣтаме палтата. Единъ по единъ заемаме мѣста до бай Никола съ лице къмъ дълбочината на небесния сводъ. По него сега минаватъ нѣколко бѣли бухлари облачета, поели плаვენъ ходъ къмъ видимо еднообразната равнина на софийското поле. Но скоро младежъта скача и се отправя къмъ тунела на водопровода, който минува почти до самитѣ насъ. Тя се премѣта по дървенитѣ скели, катери се по дебелиѣ стълбове, бута трапезовиднитѣ вагонетки и се провира въ подземния изкопъ. Нейното любопитство примамва и насъ по-старитѣ.

Черно море къмъ Василико.

Ние ставаме лѣниво и спираме надъ дълбокия ровъ. Но поезията скоро наддѣлява надъ практичната проза. Неволно очитѣ се дигатъ, устремени далече на северъ. Предъ тѣхъ се разтваря веера на нова красота, върху ржката на която седиме ние, взрени въ неговитѣ фигури. Отъ лѣво е нарисувана София съ златнитѣ куполи на Александъръ Невски и островършието на Чиновническото дружество, които сега се намиратъ въ тѣсно съседство. Зеленината на Борисовата градина се гуши до тѣхъ като импресионистично петно върху картината на класически художникъ, замислилъ да предаде съ сивитѣ краски на своята четка практическитѣ въплощения на българския блѣтъ за собствена къща съ червени марсилски керемиди. Възвишенията отъ дѣсната ни страна ограничаватъ веера и откриватъ само пейзажитѣ на Дървеница, Слатина и Горублене, които сега живѣятъ предъ насъ само съ некастренитѣ дървета на своитѣ акации, брѣстове и джанки. Далечъ въ

полукръгъ се виши по синьо-пепелява коприна легналиятъ за почивка станъ на Стара планина, къмъ която пълзятъ зеленинитѣ на подножнитѣ ѝ села. Нейнитѣ гѣнки се приливатъ една въ друга като диплитѣ на старомодна дреха, и неволно ни каратъ да мислимъ за ония времена, когато балканската старица е решила да се засели въ центра на свободнитѣ български земи и да потопи жаднитѣ си за отмора устни въ горчивитѣ води на тѣхнитѣ безкрайни подвизи и патила . . .

— Ехъ да бѣхме имали бинокль! . . .

Но на младитѣ не имъ се стои. Пълни съ много жизнена енергия и съ малко преживѣлици, тѣ бързатъ да изразходватъ часъ по-скоро силитѣ си, да почерпаятъ минутна наслада и да се запасятъ съ повече и повече впечатления. И тѣ командуватъ: „Да вървимъ. Хубаво е, но да вървимъ!“ Ние се подчиняваме на позива имъ и закретваме следъ тѣхъ да видимъ и другата страна на тунела. Задъ насъ се вишатъ жббатитѣ изваяния на Резньоветѣ, застинали като мъртва стража надъ далече обозримата равнина. Предъ тѣхнитѣ сковани нозе сж коленичали въ новото си лѣтно облѣкло съ вперенъ въ челата имъ погледъ нѣколко китни възвишения, по катурнатитѣ ритли на които се достига най-лесно до челата на тия примамливи по своята романтична красота Резньове . . .

Нѣкой дума: „кжтъ отъ Алпитѣ“, — не защото е бивалъ въ Швейцария, а защото е виждалъ планинитѣ ѝ въ рекламитѣ за швейцар-

ски крави. — „Вѣтъръ, отвърща шерката на бай Никола. Чистъ кжтъ отъ българската Витоша!“ Тоя отговоръ ни допада. И, наистина, защо всѣка наша природна хубостъ да прилича на чуждитѣ, а чуждитѣ не приличатъ на нашитѣ? Или нашето несвършенство предъ западноевропейския свѣтъ ще трѣбва непременно да припишемъ и на родната си природа, която не мечтае като насъ за цивилизацията на западнитѣ народи, защото сама си е „цивилизация“, достойна за завистъ отъ страна на всички, които разбиратъ, какво е природна красота, и какво е гордостъ отъ хубостъта на земята, въ която си се родилъ, живѣлъ, и въ която би трѣбвало да намѣрятъ покой твоитѣ останки? . . .

Отъ изхода на тунела се открива друга картина. Тука веерътъ на полето е по-широко разтворенъ и съ по-щедри краски сж нахвърлени фигуритѣ по него. София показва само отломъкъ отъ източната си частъ, който ни кара да си представяме, да чувст-

вуваме и мислено да виждаме цѣлото. Селата: Слатина, Дървеница и Горублене, сѣкашъ, се криятъ вече въ омарата на деня, за да изтъкне отдѣсно въ политѣ на Лозенската планина с. Германъ. Тѣкмо подъ насъ, до дръжката на веера, уловенъ съ мяка ржка отъ Красицицата Витоша се кипри островърхъ, съ широки основи конусъ, събралъ всичкитѣ цвѣтове на джгата върху себе си, но въ много по-свършено съчетание. Преобладаващиятъ желтъ тонъ отъ пожънатитѣ ниви, разорали дори темето му, е неизказано нѣженъ и свежъ. Не ниви! . . . Килимъ, какъвто моето око вижда за пръвъ пѣтъ, и чиято хармония отъ фигури и багри не би могла да измисли ни една фантазия. И зрительтъ неволно трѣпне предъ художеството на човѣшката ржка, която подъ вдъхновението на Бога е могла само съ дървеното орало да ни начертае една безподобна картина отъ най-хубавото въ труда. Азъ неволно питамъ за името на тази картина.

— Черквата. . . .

— Да се помолимъ тогава. . .

А отсреща ни гледатъ Мургащъ и Буховския манастиръ, сами повдигнали въ боговоейно настроение молитвени взори къмъ Бога. . .

Бай Никола прекъсва унеса ми. Въ подножието на конуса имало кариера за червена прѣстъ. Неволно изпъкватъ предъ мене виолетовитѣ сипеи отъ

страни и азъ съ болка си представямъ, какъ би одрипавяла тази вѣчна царица на хубостта, за да се нажитимъ ние, които носимъ само една секунда отъ нейното сществуване!

— Господи, защо винаги сме жестоки къмъ най-добритѣ Ти създания!

Но дружината иска отмора и потегля за с. Бистрица. Ведно съ нея се плъзгамъ и азъ по склона край селото, надъ което се протѣга рилски водопроводъ, гурнатъ въ тъмната планинска гѣнка.

*
* *

По стърнищата на нивитѣ между Бистрица и Симеоново ние беремъ закѣснѣли цвѣта. Слънцето ни гледа изкосо и отстѣпва предъ насъ къмъ Люлинъ, който сега изглежда по-високъ и по-строенъ, като че ли иска при настѣпващия мракъ, когато никой нѣма забележи, да се премѣри съ Витоша. Хладината отваря устата на дружината, и тя бърза да се залѣе въ шегѣ и смѣхъ. Бай Никола, самодоволенъ, съ пѣхнати палци въ ржавитѣ на джилетката си, подема:

Куме ле, куче шрокаво! . . .

— Бай Никола, защо ни разваляшъ настроението? . . .

— Нека, — сега отиваме при хора.

С. Чилингировъ.

ОПАСНИ ПЛАНИНСКИ ИЗЛЕТИ

ОТЪ LUIGI TRENKER.

Алпинизмътъ — единъ спортъ, на който не сж сторили щета никакви промѣни и революции въ съобщителнитѣ срѣдства, проистича отъ единъ благороденъ поривъ на човѣшката природа. Той съединява въ себе си купнежа къмъ първичната природна красота и смѣлата любовъ къмъ оная на дебнящитѣ опасности. Единъ изпитанъ и страстенъ алпинистъ описва тукъ нѣколко интересни мигове отъ едно опасно катерене.

Азъ не ще говоря тукъ за алпинизма, за изкачването по планини пълно съ богати преживявания и гледки, тукъ ще разкажа само за чистото катерене, на което разбира се въ основата лежи безспорно идеята за изкачване въ най-виша степенъ, обаче повече преплетенъ съ спортни подбуди. Когато се говори за катерене иматъ се предъ видъ Доломититѣ, тѣзи чудни градини пълни съ приказни великани и кули, които издигнати надъ нашитѣ дребни всѣкидневни грижи, блѣстятъ къмъ небето и ето усмихнати въ златното слънце ни поздравляватъ отгоре, а сетне потънали въ тежки сиви мъгли, страшно ни се заканватъ; тежко му, ако нѣкой дързъкъ туристъ бжде тогава изненаданъ горе на главоломнитѣ скални ивици. И думата „дързъкъ“ е тукъ най-умѣстна.

Ти излагашъ твоя животъ при едно мжно катерене хиляди пѣти на смъртна опасност. Тукъ не сществува нищо. Счупване кракъ, болки, това сж шегѣ: смъртта стои подъ твоитѣ пети и те дебне. Дали сж 100 или 88 м. въздухъ, които подъ тебе лежатъ, е неважно, но горе се смѣ слънцето, свободата, свещената свобода. върхътъ е символа, когато ти търсишъ и намирашъ и винаги пакъ загубвашъ и отново диришъ, и който вѣчно чистъ, високъ и свещенъ остава.

Ще ви разкажа тукъ за нѣкои отъ най-мжчнитѣ излети въ Доломититѣ. Почвамъ съ Guglia di Brenta. Който е видѣлъ „планината на сждбата“, той знае вече нѣщо отъ историята на тази упорита скална игла, която, ужасно висока, всички нападения твърдо отбиваща се забива въ небето. Garbari се опита четири, че даже петъ пѣти да завладѣе тази кула, но винаги напразно. Той остави на тѣй наречения „амвонъ на Garbari“ посланието „До тукъ и не повече“.

И тогава дойдоха съвсемъ „дързкитѣ“ Berger и Ampferer и трѣгнаха нагоре по страшната стена на върха; и държайки се за нищожни издатини и ржбове проникваха нагоре. Човѣкъ стои буквално само съ върха на прѣститѣ си на ржбъ широкъ колкото единъ прѣстъ и това на една височина отъ 400 м., понеже подъ височината „амвона“ стената

пада отвесно и то съвършено гладко на доле. Всъщност може да си представи, че стъпването на върха означава изплащане на една полица за живот. Обаче цялото преживяване се гради върху независимост от хора и машини, и това създава една особена привлекателност, понеже ни прави свободни и бо-

Guglia di Brenta.

гати макаръ да стоиме тамъ горе, дъвчейки само парче хлѣбъ и сланина, безъ покривъ и защита и далечъ отъ всѣкаква човѣшка помощъ. Тукъ има само твоята собствена воля срещу вселената и Бога. И азъ видѣхъ еднажъ, какъ гордо, какъ царски единъ ладински водачъ следъ едно осемчасово мъчно катерене изходи последнитъ три стѣпки къмъ върха. Кулитъ Vajolet е класическата планина за кате-

рене. [Delago, Stabeler и Winkler. Обикновено ги изхождатъ и тритъ на единъ пѣтъ въ направление Winkler—Delago. Когато работихме върху единъ алпийски филмъ, бѣхъ за осми пѣтъ горе. И тукъ отъ Stabeler човѣкъ си отправя погледа нататѣкъ къмъ Delago. Една отвесна, гладка стена се спуска 600 м. дълбоко надолу въ черната Purgametsch. Тя е отбележана съ една тѣсна, нежна пукнатина. Около 50 м. подъ насъ е прехода отъ Stabeler къмъ тази стена и пукнатината. Азъ видѣхъ тамъ единъ миланчанинъ да се люлѣе, той висеше свободно на едната си рѣка (лѣвата!) надъ ужасната бездна, нещастникътъ се махукаше въ спокойни крѣгове надъ дълбината. . . той се притисна съ свръхчовѣшка сила назадъ въ пукнатината. . . азъ можахъ отново да дишамъ. Тѣзи три кули сѣ най-хубавото, което човѣкъ може да си представи за скали. Тѣ се намиратъ въ розовитъ градини на кралъ Laurin, и който пѣтува за Боценъ (Bozen), може да ги види като чудесни и хубави игли въ царството на Laurin.

Най-модернитъ, съвършено взискателни въ спортно отношение и забележителни по своята опасностъ и смѣлостъ излети е пѣтуването за кулитъ Vajolet презъ югозападния рѣбъ на Delago.

Отъ време на време човѣкъ виси съвършено свободно, само държейки се о нищожни издатаци, надъ Purgametsch, който се спуска на лѣво 500 м. надолу. Същинскиятъ рѣбъ на чудесната по своята форма кула е по срѣдата, и едва ли има 10 м. ширина. Човѣкъ получава впечатлението, че цялата тѣзи маса би могла да се срути. Едно мѣсто има по този пѣтъ — то е около 7—8 м. дълго и върви съвършено по рѣба — тукъ има мѣсто само за една мъничка стѣпка на дѣсния кракъ. То не е по-големо отъ върха на палеца и на лѣво е една много гладка стена съ една малка издуптина. . . тукъ трѣбва да бѣде човѣкъ съвършено миренъ, съвършено бавно да прави всѣко движение и спокойно да върви. Спокойно да върви на всѣка цѣна. Защото и най-слабото трепване на тѣлото или на нервитъ може да бѣде достатъчно за да се изгуби равновесие и човѣкъ е изгубенъ; едно подпомагане отъ идващитъ следъ него е лъжливо.

Ние имаме тукъ спортисти на 45 г. възраст, които тѣзи катерения, които даже за млади хора лежатъ на границата на възможното, още днесъ извършватъ. Преди години, когато азъ бѣхъ още планински водачъ и покрай другото студентъ, случи ми се едно твърде опасно нѣщо при третия отъ моитъ съпътници. Ние бѣхме на кулата Winkler. Во-

дачътъ Tita Piaz тичаше като лудъ, той правеше този излетъ може би за 70 пжти, а азъ за пжрви. Той вървѣше съ единъ нѣмски офицеръ, азъ пъкъ съ единъ господинъ отъ Франкфуртъ.

При стената до пукнатината чухъ Piaz, чийто съпжтникъ вървѣше по-бърже и по-добре отъ моя, да вика следъ мене и да проклина. Въ моята младешка ревностъ искахъ да следвамъ по-бърже, росеше слабъ дъждъ съ мъгла . . . и скочихъ върху единъ издатъкъ, който се издаваше отвесно надъ менъ. Счупи се. Азъ хвърчехъ. Инстинктивно изопнахъ крака си, запазихъ спокойствие и успѣхъ да се задържа следъ 4 до 5 м. свсбодно падане на едно стъпало, широко 3 педи, което бѣхъ и по-рано използвалъ и при падането несъзнателно дирехъ. Така се спрѣхъ съ мжка, следъ нѣколко клатушкания, върху широката колко за единъ кракъ плоча. Ако бѣхъ пропусналъ тази едничка и нишожна възможностъ, щехъ да прелетя покрай цѣлата скала и щѣхъ да повлека моя съпжтникъ и щѣхме може би следъ едно въздушно пжтуване отъ 150—200 м. да се разбиемъ върху скалитѣ! Това което си мислѣхъ тогава бѣше на кжсо следното: „Дяволъ да го вземе, летя!“ — после мислѣхъ за спасение или по-добре душехъ стъпалото и имахъ щастieto. Едва следъ нѣколко минутки дойде уплахата и яда за глупостъта, която извършихъ. Моятъ съпжтникъ едва ли забелѣза нѣщо отъ всичко това. Всѣкой случай той нѣмаше понятие, колко бѣше близо до смъртъта.

Впрочемъ тукъ има още нѣколко забелѣжителни другари. Високата, величествена крепостъ на „Monte Pelmo“, чиято северна стена бѣше едва миналото лѣто превзета, съвършено упоритата Furchetta (вилица), чиято северна страна се счита за неизказима и взема отъ време на време нѣкоя и друга човѣшка жертва. Най-голѣмата височина достигнахъ презъ 1914 и съ най-добрия туристъ, който до сега е живѣлъ, падналия въ войната презъ 1915 г. нѣмецъ

Hans Dülfer. Ние трѣбваше следъ 14 часово катерене около 100 м. подъ върха да се завърнемъ и то назадъ по 900 м. високата и ужасна стена. Това бѣше моя най-мжченъ излетъ. Ние бѣхме отъ потеглянето отъ хижата до нашето завръщане въ кжщата 24 часа на пжтъ. Последнитѣ нѣколко часа чакахме съ леки терлъци въ снѣжна буря. Разбити и победени си дойдохме въ кжщи. Това бѣше горчиво. Има още много „величини“ между нашитѣ планини. Но срѣщатъ се сжщо така и забележителни чудаци. Съвършено малки, завинтени, лоши, че даже и грозни съ по една гърбица, па даже единъ се казва „Gobbo“ (гърбица).

Torre del Diavolo и Mur freid, Companile di Val Montanaja, Fermeda, Torre Edmondo d'amicis.

Едно, две лѣта изслѣдвахме съ моя приятель посрѣдствомъ бинокль северната стена на Mur freid! И единъ день я нападнахме съ голѣма веселостъ и смѣлостъ. Отъ 6 часа заранъта до 7 часа вечеръта се борѣхме, нѣколко пжти искахме даже да се завърнемъ. Мъгла ни отне ориентировката и изгледа. Малки издатаци, никаква възможностъ за подпомагане. Пжтътъ предъ насъ бѣ мълчаливъ и заплашваща тайна, пжтътъ задъ насъ ни вдѣхваше ужасъ при мисълъта за връщане. Когато мъглата се раздра, погледа се спусна въ безутешната пуста дълбочина, далечъ, далечъ нейде се чуваха заспалитѣ звънци на стадата, тихо и спокойно. Горѣ обаче ни привличаше острия ржбъ, който се спускаше отъ върха. И нова смѣлостъ ни вдѣхваше. На горѣ, никакво назадъ! Така достигнахме ние темето на кулата съ насѣлзени почти отъ щастие и радостъ очи.

Това бѣше хубаво!

Така има хиляди преживявания — хубави, най-хубави и печални. Обаче величавото въ това нѣщо е, че и най-печалнитѣ преживявания и спомени сж хубави, понеже тѣ сж голѣми и сериозни като самитѣ скали.

Преведе отъ нѣмски: Бешо.

СВЕТИЛИЩА НА НИМФИТѢ ВЪ БЪЛГАРИЯ

Нимфитѣ въ гръцко-римско време въ много отношения ни напомнятъ нашитѣ русалки; тѣ били почитани като духове на извори, горички, ливади и пещери; тамъ тѣ прекарвали живота си, къпали се въ студената вода, сношавали се приятелски съ хората, влюбвали се въ хубави младежи, но често ги омагьосвали и вкарвали въ нещастие.

Въ антично време култътъ на тия божества намѣрилъ широко разпространение; първоначално тоя култъ е билъ твърде скромненъ; дори не имъ били построявани специални светилища; достатъченъ билъ единъ олтаръ при извора, въ гората или пещерата, дето имъ били принасяни жертви и оброчни дарове. Намѣстѣ обаче, особно въ римско време, били построявани около олтаря и хубави сгради и фонтани.

Колко дълбоко се е коренилъ тоя култъ въ душата на древния човѣкъ, показва обстоятелството, че той и до днесъ не е изгубилъ значението си въ народната религия. Нека споменемъ само, че на много мѣста у насъ се намиратъ извори, на чиято вода се приписва лѣковита сила (аязма, жива вода, света вода и пр.). Така напр. *Захариевъ* въ „Описание на Татарпазардж. кааза“ съобщава следното: „Къмъ югозападъ отъ гр. Пещера на $\frac{1}{4}$ часъ разстояние, на пжтя за Батакъ, има дупка като стаичка, дето непрестанно извира лѣковита вода и всѣки петъкъ болнитѣ отъ всички народности отиватъ да се къпятъ за изцеление, като оставятъ тамъ дрехата, съ която сж се къпали и хвърлятъ въ водата и една пара“. *Ст. Шишковъ* въ книжката си „Изъ бѣломорската равнина“ стр. 3. говори за единъ кйоскъ съ чешма

на върха Кавгаджикъ, на пѣтя отъ Устово за Скеча: „Поличката, нарочно оставена надъ самия чучуръ въ градежа на чешмата, бѣше почти до половина натѣпкана съ всевъзможни кѣсове, парцалчета, разноцвѣтни парченца конци отъ дрехи и др. подобни, оставени отъ пѣтницитѣ, които сж пили вода. Това е общъ обичай и повѣрие, останали и запазени отъ далечни митични времена за умилюстиване на воднитѣ духове. Родопчанинѣтъ, а особно помакѣтъ, вѣрва, че ако пие отъ непозната чешма или изворъ вода трѣбва да остави нишанъ — белѣгъ отъ себе си, за да не го постигне какво и да е зло отъ *сай-бията на водата*, т. е. водния богъ“.

Носия отъ с. Стралджа (Сливенско)

фот. Г. Трайчевъ

Култътъ на нимфитѣ билъ много разпространенъ и въ стара Тракия; види се, че и тракитѣ сж имали водни божества, които тѣ означавали въ оброчнитѣ надписи съ грѣцкото име *нимфи* и ги изобразявали споредъ създаденитѣ отъ грѣцко-римското изкуство типове. Най-известно е светилището на нимфитѣ, открито въ 1896 г. при с. Саладиново, на лѣвия брѣгъ на р. Марица, 10 км. югоизточно отъ Пазарджикъ, въ мѣстността „Орошакъ“. Въ него сж били намѣрени 95 мраморни оброчни плочи съ образи на нимфитѣ и четири релефи съ образа на тракийския конникъ-херой; намѣрени сж и 48 кандилца и 13 крѣгли огледалца отъ олово, нѣколко стѣклени шишенца и костени лѣжички. Това светилище е цѣвтѣло презъ II — III в. сл. Хр. Въ оброч-

нитѣ релефи, поднасяни като даръ на божествата, нимфитѣ сж изобразени или голи, обикновено съ делва, отъ която тече вода, или облечени съ дългъ препасанъ хитонъ.

На всички туристи е известенъ карстовиятъ изворъ Глава Панега до с. Голѣма Брестница (Тетевенска околия); и днесъ той се смѣта като лѣковитъ; срещу Гергѣвъ-денъ и Спасовъ-денъ тамъ отиватъ посетители да се къпятъ за здраве. Въ пещерата „Горня-дупка“ мнозина поставятъ гърненца подъ сталактититѣ на пещерния сводъ, за да имъ накапе вода, която занасятъ съ себе си за цѣръ. Тоя чуденъ изворъ е билъ прочутъ и въ римско време.

Въ 1903 г. близу до него се откри едно светилище, посветено главно на боговетѣ-лѣкари Асклепи и Хигия, но покрай това и на *нимфитѣ*, на тракийския конникъ-херой и други божества.

Другъ примеръ за непрекъснатъ култъ на водата отъ старо време до днесъ ни представя голѣмата пещера подъ Мадарското плато, дето избликва хубавъ студень изворъ. Водата, която капе отъ скалитѣ въ пещерата и днесъ се смѣта като лѣковита. Това лѣто въ дерето подъ извора се откри латински надписъ, посвещение на нимфитѣ отъ единъ войникъ на първия италийски легионъ. Това ни показва, че и тоя изворъ е билъ подъ покровителство на нимфитѣ. Преди нѣколко години на сжщото мѣсто се намѣри и единъ

релефъ, който изобразява Херкулеса, легналъ на почивка въ едно светилище на нимфитѣ; една нимфа и два сатира му наливатъ да пие вода, вѣроятно отъ студения изворъ подъ пещерата. Гореспоменатия надписъ сега ни обяснява обстоятелството, защо Херкулесъ почива тъкмо въ едно светилище на нимфитѣ.

И на други мѣста въ България сж открити релефи, посветени на нимфитѣ; тѣ се срѣщатъ и въ монетитѣ на градоветѣ Анхиадо, Аполония (Созополъ), Адриянополъ, Августа Траяна (Стара-Загора), и пр.; това ясно показва, колко популяренъ е билъ тѣхниятъ култъ въ широкитѣ слоеве на тракийския народъ.

Гавр. И. Кацаровъ.

ИЗЪ АЛПИТЪ

За менъ то бѣше мечта — да видя това исполинско, замръзнало море отъ върхове, могъщи страшни, запѣнени съ бѣли дантелени пелерини, които вечеръ изглеждатъ розови. А когато слънцето съвсѣмъ се скрие, гордъ самотенъ остава още дълго да се руменѣе надъ другитъ — Монбланъ.

Прекарахъ между самотни гиганти самотно на чужбина. И когато се раздѣляхме, тѣ ме гледаха отъ своитъ тронове приятелски... а азъ ще купнѣя за тѣхния тронъ, за сребърната корона, за самотнитъ кръстове горе, при облацитъ, които скърцатъ отъ вѣтъра и които говорятъ за Бога; на преизпълнената съ най-чисто благочестие душа.

Още помня деня въ който тръгнахъ съ нѣколко алпинисти за да посетя светинята на французкитъ Алпи — манастиря Grande Chartreuse. То е нашенската Рила съ Рилския манастиръ.

Не бѣше слънчевъ, хубавъ лѣтень день.

Ръмѣше. Мъгли се виеха и не общаваха много на скитницитъ — туристи. Но алпиниститъ не се връщатъ щомъ се приготвятъ за пжтъ и имаха право. Планината ни бѣше запазила най-нежнитъ свои гледки, най-тънкото съчетание на бѣло и зелено, на снѣгъ и борики. Алпиниститъ знаеха добре своята любима, своята гордостъ — Алпитъ.

Щѣхме да минемъ прѣко гребена на масива Grande Chartreuse, да се качимъ на единъ отъ най-високитъ му върхове — Dent de Crolles — и да се спуснемъ долу при манастиря, сгушенъ въ роснитъ поли на планината.

Поехме по мокра, козя пжтека и запълзахме по плешитъ на Алпитъ. Камъни се отронваха и съ трѣсъкъ се търкаляха надолу.

Вървѣхме мълкомъ, обвити въ мъгла. Едва се виждахме. Политъ на мушамитъ се ощеждаха и шумѣха като мократа гора. Капкитъ ръмѣха съ една особена пѣсенъ, която заедно съ трѣсъка на съчки и листа, при общото мълчание, изглеждаше безкрайна. Небето се гнѣвеше, обливаше ни съ сълзитъ си, а буки и борики шепнѣха нѣщо неразбрано, нѣщо сърдито, съ изгледъ на дивъ, необузанъ великанъ.

Изкачихме единъ връхъ, една гранка отъ масива, и сѣкашъ невидима ржка сне булото на мъглата. Провидя се една отъ ония гледки, които хиляди пжти си виждалъ на картини, но която ти се струва сега възхитителна, като слънчевъ лжчъ, блѣсналъ следъ дългъ тунелъ. Преди малко бѣхме слѣпци и сега прогледвахме неочаквано, та нито умора, нито влага усѣтахме.

Dent de Crolles, жба, блѣсна въ гължбовъ ешарпъ около гордото чело Въ политъ му се гуши бѣло селце съ островърхи шалета, средъ мокри, яркозелени ливади. Стада мирно пасѣха наблизу. И снопъ

лжчи сипѣха багри, разпилѣни като звънъ отъ стада, багри който играеха неспокойно ту по бѣлитъ шалета, ту върху нѣкое стадо, ту замираха въ пухкавата мъгла.

Можехме да се спуснемъ веднага между два съседни върха по водоѣла и да слеземъ отъ другата стърна на Dent de Crolles, къмъ манастиря. Но да минемъ край върха и да не се покатеримъ, не бихме били туристи.

Върхътъ Dent de Crelles има форма на огроменъ кжтникъ на млѣкопитающе, изхабенъ, попуканъ отъ употребление. Затова е нареченъ „жбъ“. Запълнихме край шалето — краварникъ въ подножието

Подъ Манчу

фот. Бешо

му, пълзехме нагоре къмъ усамотената каменна отломка „Иглата“.

Може би мъглата ни завидя, че ще чуемъ що говори Богъ. Тя бухна отново отъ подножието на върха, дето се бѣше сгушила. И като паритъ на гейзеръ бързаше нагоре да ни изпреди. И успѣ, заобиколи ни, погълна ни въ своята нѣжна, мокра милувка; милувка на гигантъ, мокра и студена като гигантъ.

Продължихме, въпреки това, да пълзимъ къмъ плешивото теме на проядения съ пролуки и пещери варовикъ.

Не лесно се пълзи въ смразяваща мъгла, по пжтека тукъ-таме означена съ червена стрела. Провирахме се подъ канари, и увисналъ надъ пропасти по нѣкога имаше за едничка подпора ароматното стебло на алпийски карамфилъ.

Стигнахме горе на темето притиснати отъ мъгла, що сѣкашъ ни докосваше съ студени прѣсти. Изглеждахме привидения, планински духове, който бродятъ изъ алпийскитъ самотии. . .

Изведнажъ отъ атлазени гънки на мъглата

полетѣха бѣли цвѣта. Обсипваха ни бисерни пеперуди, очарователни, вълшебни — валѣше снѣгъ презъ августъ. На бѣлия жбѣ, средъ бѣли мъгли, хиляди летящи пеперуди, нѣжни, чисти. Примрежаватъ погледа, даряватъ радостъ на дете, щастливо отъ първия снѣгъ, винаги галйовенъ, мекъ.

Ето, каква радостъ Богъ ни поднесе на най-високия си тронъ, въ тоя чуденъ свѣтъ на Алпитъ, капризни, студени и горди въ самотата си. Студено е величието на царетѣ. Но пеперудитѣ тѣй лекичко се докосваха до лицето, до ржѣтъ съ своитѣ чудни звѣздици, кръстчета и се топѣха и се обръщаха въ малка, жалка капчица вода.

Никога нѣма да забравя оная нѣжна, кжсичка пѣсенчица, която прозвуча тогава въ душата, като шепота на ручей, която не мога изрази, но която звучи само въ душата на дете . . . оная чиста, възродена душа на дете, която Алпитъ за минутка ми подариха.

Бѣхме се закрепили, като Ноевия ковчегъ, на най-високия връхъ на масива и, когато снѣгътъ се стопи въ мъглата, която се топѣше — планинитѣ блѣснаха, като чиста езерна вода: веригигѣ на Белдонъ, съ елмазени корони; застиналия, неоформенъ добре модель — върха „Прѣста на Господа“. Цѣлата долина Грезиваданъ се виждаше, зелена, украсена съ ослѣпително бѣли вили, между които влачи сребърна грѣдь и извива, сѣкашъ змия, р. Изеръ.

Незнамъ ширинето ли, планинскитѣ гребени или свежия въздухъ бѣше виновенъ . . . Но ми се искаше да извикамъ отъ възторгъ, да призова небето и земята да види — „Аллахъ бакъ!“ Ала красавицата, сѣкашъ изплашена отъ моя избликъ на възторгъ, спусна яшмака си. Мъглитъ се надиплиха отново и ние побързахме да слеземъ къмъ манастира.

Вървѣхме все по ржба на „Зжба“ до като стигнахме другия му край и се гмурнахме средъ черно-зелена маса, потънахме въ горитѣ край St Pierre de Chartreuse, селото при манастира. То бѣше низко въ долината при потокъ, надъ който се оглеждаха сочни гранки малини и ягоди. Бѣхме тѣй низко, че „Зжба“ ни се струваше подпрялъ облацитѣ.

Вървѣхме между черни стѣни и тучна, алпийска трева. Ароматътъ на тая трева ме опияняваше и ми напомняше нашенска гора . . .

Слнцето клонѣше на залѣзъ и напразно се силѣше да ни изсуши. Мокри, изморени, взехме на единъ дѣхъ пѣтя за манастира, защото го затварятъ въ 6 часа.

Успокоихме се, когато видѣхме парадния дворъ съ кичуръ рози средъ него, презъ отворената врата. Посрѣщна ни и ни разведе гидъ.

Има нѣщо общо между сждбата на тоя манастиръ и на Ридския.

Grande Chartreuse е основанъ въ 1084 г. отъ Св. Бруно, всредъ непристѣпната планина, която сполучливо е наречена „Пустиня“. Незавидна е сждбата му — на осъмъ пѣти е изгарянъ, докато не сж го построили отъ каменни блокове въ видъ на отдѣлни островърхи, бѣли замъци, залепени едно

до друго. Зиме наваява такъвъ снѣгъ, че затрупва четириетажнитѣ замъци до самия връхъ и само струйка димъ сочи, кжде е той.

Монаситѣ си приготвявали всичко сами въ манастира, даже и ликйора „chartreuse“, измисленъ отъ тѣхъ. Отъ дистилацията на ароматни растения, които вирѣятъ по Dent de Crolles, го приготвяватъ.

Монаситѣ, тѣзи мили сѣнки на миналото, сж били все учени хора, отдадѣчили се отъ земната суета, за да се отдадатъ всецѣло на научна работа. Стаитѣ за научна работа, градината — за всѣки монахъ отдѣлно, дете може да наблюдава живота, изпразненитѣ полици за книги — свидетелствуватъ за това.

Днесъ манастирътъ е изпразненъ. Богатата библиотека е отнесена въ Греноблъ, картини и цѣнности — въ Лувръ. Боятъ се да не се похабятъ вѣковни усилия и трудъ.

До като разгледахме манастира, стана ми тжжно . . . Една мисль, мисльта за нашитѣ богатства въ Рила, легна въ душата ми. Споменътъ за нашата светиня, която безмилостно изоставяме на произвола на сждбата, ме гнетѣше.

Не умѣемъ ни да я цѣнимъ, ни да ѝ се радваме, ни да се гордѣемъ съ нея, мислѣхъ си тогава.

Зл. Чолакова.

ДРУЖЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ

XVIII редовенъ съборъ на българското туристическо дружество въ гр. Стара Загора (*съкратени протоколи*). — Съборътъ се откри на 12 юли въ 3^{1/2} ч. следъ обѣдъ въ салона на Старозагорския градски театъръ съ нѣколко приветствени думи отъ председателя на Централното настоятелство г. Илия Антоновъ въ присѣствието на 87 пратеника на 30 дружествени клона и на множество гости и граждани. Следъ откриването съборътъ бѣ поздравенъ отъ председателя на мѣстния дружественъ клонъ *Сърнена гора* г. Ст. Минковъ, отъ председателя на Юношеския туристически съюзъ и отъ представителитѣ на мѣстния клонъ на сжщия, на юнашката организация, на дружеството на запаснитѣ офицери, на дружеството на запаснитѣ подофицери, на дружество „Сливница“, на Морския народенъ съговоръ, на мѣстното дружество „Театръ“, на Младежката македонска организация, на Музикалното дружество „Кавалъ“ и на Българската туристическа кооперация. Председателътъ благодари съ нѣколко думи за поздравитѣ и прочете поздравителни телеграми отъ Министерството на просвѣтата и множество дружествени клонове и членове.

г. Хр. Пиперовъ (Стара Загора) прочете рефератъ на тема „Запазване на природнитѣ паметници“, който бѣ изслушанъ съ внимание и интересъ. Разискванията по него се отложиха за по-късно. Следъ това председателътъ на Централното настоятелство прочете следния

О Т Ч Е Т Ъ

за дейността на Централното настоятелство на Б. Т. Д-во за времето отъ 24 май 1924 год. до 12 юли 1925 год.

Другари,

Две сж най-важнитѣ събития, които трѣбва да отбележимъ още въ началото на своя отчетъ, станали презъ отчетния периодъ, а именно отпразнуването на 25 годишния юбилей и привършване и освещаване на хижата на Витоша, изградена отъ нашитѣ софийски другари.

На 2 август 1924 година в голѣмия салонъ на софийския воененъ клубъ, се състоя уреденото отъ Централното настоятелство тържествено събрание по случай 25 годишната отъ основаването на Б. Т. Д. — 20 юли 1899 год. На това събрание, въ присъствието на пратениците на 20 дружеств. клона, на голѣмъ брой отъ основателите на Б. Т. Д., официални лица, представители на разни организации и голѣмъ брой дружествени членове, се даде отчетъ за дейността и развитието на дружеството ни презъ изтеклия 25 годишенъ периодъ, а на следния денъ, 3 августъ — въ присъствието на не по-малко отъ 3,000 души туристи и любители на природата — се извърши освещаването на монументалната сграда — хижа АЛЕКО подъ Резньоветъ /1780 м. в./, завършена благодарение упорития и неослабелъ трудъ на софиянци. Тази хижа, която направи капризната Витоша достъпна презъ всѣко време, ще остане не само паметникъ на незабравимия ни патронъ Алеко, но и красноречиво доказателство, на какво е способна твърдата воля и постоянство на туриста за осъществяване на дѣла, необходимостта и ползата отъ които той много ясно съзнава.

Нека изкажемъ и тукъ признателността на цѣлата ни задруга къмъ нашите софийски другари за направеното, нека ги поздравимъ съ завидния успѣхъ и нека пожелаемъ тѣхния примѣръ да се последва отъ другите дружествени клонове.

Въ връзка съ юбилея Централното настоятелство, по решение на XVI и XVII дружествени събори, издаде юбилейния сборникъ „Туризъмътъ въ България“, който сборникъ е известенъ на всички, затова нѣма да се спирамъ на него по-обширно. Отпечатанъ е въ 3,000 екз. Пласирането му, обаче, върви много незадоволително, ето защо за да се постигне целта на издаването му — пропагандирането на туристическата идея, и за да се прибератъ вложените въ неговото издание скъпи и оскъдни дружествени средства, ние апелираме къмъ всички другари да проявятъ повече интересъ и усърдие за по-широкото пласиране на сборника. Непласиранъ той, това значи непостигната гонена цел, което пъкъ е отъ вреда за общодружествения интереси.

При всичкото ни желание да ви дадемъ отъ наша страна пълна представа за положението на дружеството, респективно дружествените клонове, въ всѣко отношение, за жалостъ, не ни е възможно, единствено поради остарѣлата вече причина — непредставяне на отчетите на клоновете. И ако не бѣха изисквани непременно картоните, може би, нѣмаше да знаемъ и броя на дружествените членове.

Отъ сведенията, съ които ние разполагаме, по настоящемъ, дружеството ни брой 3867 редовни члена, групирани въ 46 клона, а именно въ: София, Дупница, Кюстендилъ, Св. Врачъ, Самоковъ, Пловдивъ, гара Бѣлово, Долна-Баня, Вратца, Плевенъ, Търново, Габрово, Русе, Казанлъкъ, Ст. Загора, Тръвна, Радомиръ, Варна, Гор. Орѣховица, Устово, Студена, Шуменъ, Бургасъ, Преславъ, Харманли, Ловечъ, Станимака, Ямболъ, Карлово, Свищовъ, Рила, Елена, Хасково, Никополъ, Свиленградъ, Сливенъ, Айтосъ, Карнобатъ, Ломъ, Попово, Разградъ, Видинъ, Т. Сейменъ, Княжево, Перникъ, Разлогъ, и Дръново. Наистина никога дружеството ни не е броило толко много клонове, но ние не можемъ да се радваме напълно на това положение, като имаме предъ видъ нередовността на доста измежду тѣхъ. Така отъ всички тѣзи клонове сме получили отчетите само на 23 клона, а всички останали, като изключимъ напоследъкъ основните, не сж ни представили никакви сведения за своята дейностъ. Особено упорити въ своето мълчание сж клоновете въ Св. Врачъ, гара Бѣлово, Тръвна, Горна Орѣховица, с. Устово, с. Студена, Свищовъ с. Рила, Елена, Свиленградъ, Айтосъ и Попово, които като че ли не съществуватъ и не сж въ никаква връзка съ насъ. За да не се заличатъ, обаче, преждевременно нѣкой отъ тѣхъ, ние ви молимъ да се съгласите да се направятъ последни опити за възобновяването имъ и предизвикването къмъ дейностъ,

както и да се събере онова, което е възможно да се събере отъ задълженията имъ къмъ касата на Централата. Не се ли постигнатъ и тогава никакви резултати, то да се заличатъ отъ списъка на дружествените клонове и да ви се съобщи въ идния съборъ за резултата.

Нека спремъ вниманието ви върху новите клонове, които трѣбва да се приематъ сега и въ бъдеще, както и да се позамислимъ сериозно, какво да се направи изобщо съ приемането на клонове, които не сж дали достатъчно доказателства за трайностъ и дейностъ. Нашето мнение е, че новъ клонъ, който принадлежи на приемане отъ събора, ако не е представенъ съ необходимите делегати, да не се приема, защото делегатите на всички клонове трѣбва да бждатъ въ събора и да увѣрятъ събора въ желанието на другарите отъ такива клонове да работятъ неуморно за трайното проагитиране на туристическото дѣло въ тѣхния край, а не само да приемаме и отписваме клонове. Нека имаме по-малко, но по-дейни клонове.

На нашия апелъ, щото съ започване на втората двадесетъ и петъ годишнина всички да заработимъ съ общи усилия за развитието на една по-интензивна дейностъ за постигане на една отъ най-важните дружествени цели като че ли не е обърнато никакво внимание. Така само може да се обясни никаквата или много слабата връзка между клонове и централа, за необходимостта отъ която постоянно се е говорило по събори и срещи. Така само може да се обясни и печалниятъ фактъ, че има даже дружествени клонове, като тѣзи въ Пловдивъ, Свищовъ, Самоковъ, които и до сега не сж представили картони за членовете си.

Ние признаваме, че ако би могло да се уреди въпросътъ за платения организаторъ, който да влиза въ непосредствена лична връзка съ васъ — другарите отъ всички клонове, — много нередовности, които се отразяватъ така зле върху вървежа на общодружествените работи, биха се избегнали. Но за жалостъ, въпроса на организатора не можа, па нѣма и изгледи, да се уреди, по независещи отъ всички ни причини. Онова, което ни е било възможно, е правено. Така презъ отчетния периодъ сж били посетени клоновете въ Хасково, Харманли, Свиленградъ, Вратца, Самоковъ, Ямболъ, Радомиръ, Кюстендилъ, Никополъ и Пловдивъ. При невъзможността да се посетятъ повече клонове, отъ една страна, а отъ друга — да съберемъ дружествените членове отъ съседни клонове за размѣна на мисли по дружествени работи, както и за опознаване на самите членове помежду имъ и за пропаганда, уредихме и тази година три районни сбирки — на 18 и 19 януари въ Кюстендилъ, на 21 и 22 мартъ въ Ямболъ и на 5 и 6 априлъ въ Никополъ. Първите две сж били задоволително посетени, а никополската среща е била посетена само отъ плевенци, председателя на вратчанския клонъ и членъ на Централното настоятелство.

Стореното въ това отношение е малко, даже много малко, но нека се надѣваме, че бъдещето Централно настоятелство ще бжде по-щастливо и ще може да направи нѣщо повече и въ това отношение.

Липсата на клоновите отчети, както и каквито и да сж други сведения, поменаме, ни пречатъ да можемъ да имаме една пълна представа за дружествената дейностъ. Отъ разполагаемото, обаче, можемъ да заключимъ, че общо взето излетната дейностъ е била задоволителна — уредени сж били едниодневни и многодневни излети общо отъ 23 клона повече отъ 400, но, разбира се, тази дейностъ далечъ не е такава, каквато би трѣбвало да бжде и въ това отношение, защото една четвъртъ отъ тѣзи излети сж на Софийския клонъ. Ние си обясняваме всичко това съ обстоятелството, че за малките клонове особено зле влияе голѣмиятъ брой на групите — отъ 8 души най-малко, — за да може да се пътува съ намаление по б. д. желѣзници, голѣмата скжпотия, както и въобще ненормалните времена, въ които продължаваме да живѣемъ вече години наредъ. Ето защо сме на мнение, че по въпроса за броя на дружествените членове при излети по желѣзниците съборътъ трѣбва да каже своята дума, като се спре на 3, или най-малко на 5 души въ група, и да се

иска непременно отъ управление на желѣзниците да възприеме това решение.

Но какви оправдателни причини да търсимъ за нашата просветна дейность? Тамъ сме доста зле и трѣбва да се позамислимъ особено и върху този клонъ на нашата бждеща работа. Презъ тази година сж били уредени всичко 10 сказки, отъ които 7 въ София, 1 въ Карлово и 2 въ Преславъ, както и четенитѣ три сказки при срещитѣ въ Кюстендилъ 1 и въ Ямболъ 2.

Финансовото положение на клоноветѣ е било, съ малки изключения, слабо. Прави впечатление, че много малко клонове сж си дали трудъ да потърсятъ странични източници за засилване материялнитѣ си средства. За да подпомогне клоноветѣ въ това отношение, Централното настоятелство реши да прави 20% отстъпка въ полза на клоновитѣ каси върху сумитѣ получени отъ пласираниѣ течения отъ списанието „Български туристъ“, безразлично пласирани между членове и нечленове, както и върху стойността на продаденитѣ екземпляри отъ сборника „Туризмътъ въ България“, а сега при разглеждане бюджетопроекта за 1925 год ще искаме да се съгласите тази отстъпка отъ 20% да се простре и върху събранитѣ членски вноски, безъ обаче да се намалява членския вносъ, защото намаляването му би предизвикало измѣненіето на дружествения уставъ, каквото измѣнение сега нѣмаме право да правимъ, пъкъ и не е желателно.

Покрай другитѣ сведения, съ които ние не разполагаме, трѣбва да подчертаемъ, че нито единъ дружественъ клонъ не е уведомиралъ Централното настоятелство, какво е направено по миналогодишното решение на дружествения съборъ относително уреждането на спалнитѣ.

Не можемъ да отминемъ, обаче, безъ да отбележимъ обстоятелството, че клонове като Хасково, Харманли, Ямболъ, Вратца, Дупница, София, Търново, Карлово иматъ своитѣ канцеларии и клубни помещения, дѣто дружественитѣ членове могатъ постоянно да се срещатъ, да се осведомяватъ за всичко засѣгащо клона, респ. цѣлото дружество. Ние сочимъ примера на тѣзи клонове, делегатитѣ на които тукъ най-добре биха ви изтъкнали практическата полза отъ подобни помещения, и се надѣваме, че въ близко бждеще и другитѣ клонове ще потърсятъ начини и средства за успѣшното разрешение на този важенъ за вътрешния животъ на всѣки единъ клонъ въпросъ.

Съ радостъ отбелѣзваме факта, че една отъ нашитѣ задачи — залесяването, се е подела вече енергично не само отъ наши клонове, като София, Харманли, Хасково, Вратца, но и отъ самото общество въ най-широки размѣри. Както въ миналогодишния съборъ, така и тукъ ние подчертаваме благодаратъ отъ осъществяването на подобни цели и канимъ клоноветѣ да проявятъ максимумъ интересъ и дейность и по отношение на тази дружествена цель. Нека не забравяме, че съ сегашната си дейность по залесяването, която въ никой случай не може да пречи на излетната ни и друга културна дейность, ние готвимъ отлично поле за работа на иднитѣ близки поколения. Като имаме пъкъ и на лице готовността на горскитѣ власти да ни съдействуватъ въ нашитѣ начинания, грѣхъ ще бжде да не изпълнимъ дълга си и тука.

Като говоримъ за залесяването, трѣбва и тукъ да повторимъ апела си къмъ всички организирани и неорганизиранни любители на природата, да обърнемъ по-сериозно внимание и пропагитираме необходимостта отъ запазване не само на горитѣ, но и на балканската ни растителность изобщо отъ разхищение и опустошение. И въ това отношение туристътъ трѣбва да стои на висотата на положението си.

Относително маркировката сме въ неведение, що става изъ клоноветѣ. Знаемъ само, че Софийскитѣ клонъ е маркиралъ пътя до хижата и до Черния върхъ. Струва ни се, че е излишно да говоримъ пакъ върху необходимостта отъ дейность и въ това отношение. За да потикнемъ клоноветѣ отъ своя страна къмъ работа и то по-системна, въ споразумение съ Централното настоятелство на Ю. Т. С. изработихме единъ правилникъ за мар-

кировката, който ще ви съобщимъ тукъ за сведение и ще бжде разпратенъ на всички клонове за ръководство. Отъ васъ, обаче, тукъ ще искаме да задължите клоноветѣ да направятъ възможното за прилагането на този правилникъ, та следъ като се видятъ на дѣло неговитѣ недостатѣци, да се поправи и допълни, следъ което ще го предложимъ за окончателно одобрение отъ събора. За началното му прилагане ние сме турнали на разположение на предвидения въ правилника комитетъ една сума отъ 2.000, а въ бюджета ще искаме да увеличите този кредитъ, за да се направи нѣщо по-сжщественно.

Съ радостъ идемъ да ви съобщимъ, че презъ изтеклата година Централното настоятелство можѣ, макаръ и въ малъкъ размѣръ, да подкрепи и материялно постройката на хижитѣ на Карловския клонъ подъ Юмрукъ-чалъ като му отпусна сумата отъ 20.000 лв., а на Самоковския клонъ подъ в. Мусала, на който отпусна сумата 10.000 лева. Понеже този клонъ ще строи презъ текущата година новата и по-голяма хижа, а миналата година е построилъ само малката хижа, за което тукъ го поздравяваме най-сърдечно отъ страна на всички другари, то тази сума отъ 10.000 лв. ще му бжде отпусната веднага съ започване на тазигодишната постройка. Нашето желание бѣше да подкрепимъ и други клонове, а главно клона въ Елена за довършване на отдавна започнатата хижа на в. Чумерна, но изключително поради неполучаването поне на сумата 50.000 лв., колкото съ право очаквахме да получимъ отъ Министерството на благоустройството, на което сжщо така изказваме най-голямъ благодарность за това ново дарение, не можахме да подкрепимъ Еленския клонъ. Ние вѣрваме, че ще одобрите това наше решение. Ако успѣемъ да се сдобиемъ съ нови и по-чувствителни средства, ще подкрепимъ и всички други клонове, които сж започнали постройката на хижи, разбира се въ духа на правилника за подпомагане хижестроителството.

Но за да не се започватъ работи, безъ предварително да се знае, какво е необходимо — въ материяли и средства — и безъ да сж осигурени тѣ, както и за да се избѣгне постройката на хижи съ размѣри извънъ необходимото, Централното настоятелство реши да се изработятъ отъ хора добре познаващи това дѣло планове на разни типове хижи, както и да се изчислятъ до възможната точность необходимитѣ за постройката материяли и средства, та тѣзи планове да се иматъ предъ видъ при започване постройкитѣ, съобразно съ мѣстнитѣ условия. Когато бждатъ готови, ще ги разпратимъ по клоноветѣ за сведение и ръководство. Нека другаритѣ отъ всички клонове не забравятъ при проектирането постройките на хижи, че не е само въпроса за постройката, но трѣбва да се мисли много и върху подържането на тѣзи хижи, което продължава съ десетки години, а приходитѣ отъ хижитѣ не сж много надежни у насъ, та въ по-голямата си часть разходитѣ ще трѣбва да се търсятъ въ другитѣ средства на клоноветѣ. Ето защо постройкитѣ трѣбва да се правятъ най-икономично и съ огледъ на най-икономичното и лесно подържане, за да не изпадатъ нашитѣ приемници въ положението да се отказватъ отъ хижитѣ ни.

За сега дружеството ни има завършени и въ изпозване хижитѣ въ Търново, на Витоша, въ Рила на Скаквица и малката подъ в. Мусала, въ Родопитѣ подъ в. Безово, а въ постройка въ Ст. Планина подъ в. Юмрукъ чалъ — карловци заедно съ Ю. Т. С., въ еленския балканъ подъ в. Чумерна, започната още преди приемането клона въ задругата ни, а ще се строятъ, споредъ това, което ни е известно направо отъ клона, по-голяма хижа отъ самоковци подъ в. Мусала, а по сведения добити отъ частенъ източникъ — въ осоговската планина отъ нашитѣ другари въ Кюстендилъ въ сдружение съ юношитѣ.

Надѣваме се, че клоноветѣ при предприемане постройката на хижитѣ ще обмислятъ всичко всестранно и тогава ще предприематъ работа, а не да се започнатъ и изоставятъ на средъ пътя подобни отъ жизнено значение за туризма инициативи. Единъ сжщо така отъ важнитѣ въпроси е и проучване мѣстото, на което се строи

хижата, чие е и да се осигурява неговата собственост и то предварително.

Тукъ е мѣсто да поискаме отъ васъ да се произнесете и върху въпроса за задружното строене на хижи отъ нашиятъ клонове и тѣзи на Ю. Т. С. Трѣбва да се установи по единъ ясенъ начинъ, какъ ще се осигури собствеността на подобни задружно направени хижи, ако се възприеме задружната работа и въ това отношение, която ние препоръчваме.

Отношенията ни съ Ю. Т. С. сж били едни отъ най-добритъ и винаги сж били пропити отъ желание да се намѣри пѣтътъ за най-близко сътрудничество. Така заедно съ тѣхъ ние правихме постѣпки за представителство на двѣтъ организации въ Рилския манастиръ — задачата на което нѣма да бѣде друга освенъ да посреща и се грижи за настаняването на дружественитъ членове на опредѣлени отъ манастирското управление стаи. При всичкитъ изгледи за успѣхъ въ това отношение, въ последния моментъ получихме отказъ и това хубаво начинание, смѣтаме, че поради едно недоразумение, остана неизпълнено. Не би било зле, ако съборътъ се изкаже по него.

Размѣняваха се мисли съвмѣстно съ юношитъ и по въпроса за построяването на туристически домъ въ София, но до нищо положително не се е дошло. Сжщѣ така размѣняха се мисли и по образуването на единъ Балкански туристически музей, по подобие на голѣмия Алпийски туристически музей въ Мюнхенъ. По тѣзи въпроси още дълго ще има да се разговаря и при нѣщо по-положително да ви содириме за конкретни проекти.

Съвмѣстно съ тѣхъ направени сж постѣпки и за общо намаление при патуването на дружественитъ членове по Дунава съ австрийскитъ параходи отъ българскитъ пристанища чакъ до Виена. Всички изгледи за благоприятно разрѣшение на въпроса имаме.

Отношенията ни съ другитъ културни организации сж били добри.

Миналата година постѣплението по фонда Д-ръ К. Панайотовъ е било само 3959-57, а презъ настоящата година 4483-43 лв. или всичко сега имаме общо сумата отъ 8443 лв. Целъта на това дарение е, както ви е извѣстно, да се подпомага хижестроенето и една частъ да се употреби за награди. Като имаме предвидъ, отъ една страна, благородния жестъ на дарителя и неговата целъ, а отъ друга страна, малкитъ постѣпления за сега, недостатъчни да се подкрепятъ по-ефикасно коя да е отъ започнатитъ хижи, ние ви молимъ да се съгласите, щото сумитъ по този фондъ да не се разходватъ, докато не нарастнатъ поне до 100,000 лв. следъ което да ги дадемъ, по ваше решение, на единъ деятеленъ клонъ, който да построи хижа на името на дарителя.

Презъ 1924 год. Министерството на народното просвѣщение отпусна на дружеството ни една помощ отъ 25,000 лв., като субсидия за подпомагане на дружеството за общитъ му цели. Тази сума ние минахме въ дружествения бюджетъ въ § непредвидени приходи и трѣбва да признаемъ, че ако не бѣше тя, благодарение неиздѣлжането на време на дружественитъ клонове, щѣхме да се намеримъ просто въ невъзможностъ да посрещаме належащитъ дружествени разходи.

Сжщото министерство ни отпусна презъ 1924 г. 4,000, а презъ 1925 год. 5,000 или всичко 9,000 лв. за уреждане на лѣтни колонии. Тѣзи суми не можахме да използваме, понеже никой нашъ клонъ не бѣше организиралъ подобни колонии, но сега когато Софийскитъ клонъ се е заелъ сериозно за уреждането на лѣтна детска колония на хижата, щомъ като колонията се организира, ще му предадемъ полученитъ суми. Вѣрвамъ, че вие ще одобрите и тоа наше решение.

Ползуваме се отъ случая да препоръчаме и сега на нашитъ клонове да се позанимаватъ най-сериозно съ въпроса за детскитъ лѣтни колонии и да проучатъ възможността изобщо отъ създаване на лагеритъ, по подобие на тѣзи, уреджани отъ скаутскитъ и др. организации.

За всички тѣзи дарения ние изказваме тукъ на Министерството на народното просвѣщение и на М-вото на благоустройството нашата най-голѣма признателностъ и изказваме увѣреността, че и въ бѣдеще винаги дружеството ни ще намира морална и материялна подкрепа за осъществяване на своитъ народополезни цѣли не само у тѣзи две министерства, но и у всички обществени и държавни учреждения и власти.

Тукъ трѣбва да споменемъ и за получаването на друга една чувствителна материялна подкрепа, която получихме отъ Българската централна кооперативна банка по време отпразнуване 25 годишния юбилей, отъ 10,000 лв. дадени въ полза на фондъ „Български туристъ“. За това мило внимание на управителния съветъ на банката ние изказваме нашата признателностъ въ лицето на нейния директоръ г. Стоянъ Поплуковъ, старъ нашъ другаръ и преданъ членъ на дружеството ни.

Нѣколко думи и за финансовото положение на дружеството — Централното настоятелство, понеже контролната комисиия ще ви говори въ най-голѣми подробности за това положение. Ние не можемъ да премълчимъ рѣдкия фактъ, че тазгодишниятъ недоборъ отъ предвиденитъ постѣпления на бюджета за 1924 година сж почти нищожни. Печалното си остава само, че издѣлжаванията ставатъ много късно и често пѣти се пречи на работата. Като сме увѣрени, че и въ това отношение времето ще убеди всички въ необходимостта да бѣдатъ изправни и то своевременно, трѣбва да кажемъ, че сме доволни отъ положението, взето въ общи черти. Наистина ние имаме единъ дългъ отъ 56,000 лв. къмъ фонда Български туристъ, но срещу тази сума имаме наличностъ юбилейния сборникъ, съ пласирането на който ще се уравни и дълга ни.

Относително изпълнението на взетитъ отъ васъ въ миналогодишния дружественъ съборъ решения имаме да ви съобщимъ следното:

1. Основа се отъ Софийския клонъ, заедно съ членове отъ Ю. Т. С. „Българска туристическа кооперация за общи доставки“, която развива вече своята дейностъ въ кръга на средствата, съ които разполага. Като имаме предъ видъ, че това е единъ чисто стопански институтъ, който ще обуславя своята дейностъ въ зависимостъ отъ разполагаемитъ средства, ние апелираме и тукъ къмъ всички дружествени клонове и членове да запишатъ възможнитъ дѣлове, та по този начинъ да дадатъ своето ценно съдействие за преуспяването на тази отдавна желана кооперация.

Централното настоятелство внесе въ кооперацията една сума отъ две хиляди лева, съ огледъ на разполагаемитъ сега средства, но съ желанието при повече средства да увеличи своето участие, колкото е възможно. Очакваме вашето одобрение за случая.

2. Лотарията не е уредена, главно поради несигурното положение и голѣмата парична криза. Всичко това карае Централното настоятелство да се страхува, че би вложило сжщи дружествени средства, безъ достатъчно изгледи да се извлече облагата, която съ право трѣбва да се очаква. Молимъ ви да се съгласите да се отложи лотарията за по-благоприятни времена.

3. Не се издаде туристически календаръ, преди всичко по технически причини и второ, поради нѣмане въ момента на необходимитъ средства. Нека се надѣваме че поне тази година и това наше желание ще може да се изпълни и използва още едно средство за проагитиране дружеството ни.

4. Отпечата се и разпрати на всички клонове общия дружественъ уставъ съ приложение на необходимитъ образци за клоновѣтъ. Отпечатването стана безплатно отъ книгоиздателството Хр. Г. Дановъ — Пловдивъ, на което изказваме нашата голѣма благодарностъ.

5. Ежедневниятъ печатъ само отчасти е билъ използванъ за пропаганда, главно поради мълчанието на клоновитъ дописници, които не сж давали почти никакви сведения за живота и дейността на своитъ клонове и които сведе-

ния да послужат като материалъ на започнатия седмичен туристически бюлетинъ. Нека и сега изкажемъ надеждата, че поне въ бъдеще клоновете ще бждатъ поизправни и въ това отношение и ни даватъ всички възможни сведения, които да бждатъ използвани и за дружествения животъ на списанието и за пропаганда въ печата

6. Най-сетне нека ви съобщимъ, че съгласно решението ви юбилейната дружествена значка съ означение годинитъ 1899—1924 се даде на онъзи членове основатели, адреситъ на които ни бѣха известни, и на председателитъ на клоновете. Централното настоятелство въ желанието си да се направи разлика между поменатитъ по-горе дружествени членове и почетнитъ такива, както и за да се учреди дружествена значка, която се дава и въ бъдеще на почетнитъ членове, реши на почетнитъ дружествени членове сега и въ бъдеще да се дава сѣщата — юбилейната — само че безъ години, като тя се счита за старша. Сѣщо така Централното настоятелство разшири вашето решение относително раздаването на юбилейната значка и моли сега за вашето одобрение — юбилейната значка да се даде срещу заплащане 40 лв. — стойността на значката — и на ония бивши председатели на клоновете и членовена Централното настоятелство, които съ изкарали най-малко двегодишния си мандатъ, както и на сегашнитъ членове на Централното настоятелство.

Смѣтайки, че върши актъ на внимание къмъ Н. В. Царя и г. г. министритъ поднесе се отъ страна на дружеството на Царя юбилейната значка и единъ екземпляръ отъ сборника, подвързанъ, а на г. г. министритъ по единъ екземпляръ отъ сборника.

Съгласно решението на XVII редовенъ съборъ дружественото списание Български Туристъ започна своята XVII годишнина отъ януари 1915 г. Печата се и тази година въ 4000 екземпляра. Надѣваме се, че клоновете ще положатъ всички усилия за точното изпълнение на устава и по отношение на списанието, както и за разпространението му между гражданството. Съ това ще се осигури плащането на отпечатанитъ екземпляри и редовното му излизане и подобрене. На васъ предоставяме да се произнесете, до колко то е редактирано въ духа на организацията ни, въ духа на вашето желание и да дадете точни указания за бъдещето му редактиране, ако намирате известни недостатѣци сега.

Централното настоятелство можѣ да се снабди презъ отчетния периодъ съ още 30 диапозитива представляващи главно историческитъ разкопки при Мадара. Съ тѣхъ вече имаме 60 диапозитиви, които сѣ на разположение ние на клоновете и е желателно да бждатъ най-рационално използвани.

По една щастлива случайностъ можахме да се снабдимъ съ по единъ екземпляръ отъ почти несѣществуващитъ вече снимки отъ първото отиване на нашия патронъ Алеко на Погановския манастиръ.

До тукъ ние ви изложихме малкото, което сме могли да направимъ. На васъ сега предстои да се произнесете върху него да ни посочите неговитъ слаби страни или пъкъ онова, което е трѣбвало да бжде направено, а ние не сме сторили, за доброто на дружеството ни, както и да ни посочите ясно пѣтя, по който трѣбва да се върви за преуспяването на родния туризъмъ. Ние сме далечъ отъ твърдението, че сме направили всичко, което е трѣбвало да се направи, и именно за това ние пъкъ и настояваме, шото при разглеждане на нашата дейностъ вие да сте безпощадни, но справедливи. Отъ такава една критика ще спечели само дѣлото, на което всички служимъ.

На края нека ви съобщимъ, че избраното отъ васъ въ миналогодишния съборъ настоятелство се конституира така: председателъ Илия Антоновъ, подпредседателъ Григоръ Поповъ, секретаръ-касиеръ Василь Христовъ, редакторъ Иванъ Велковъ, домакинъ Атанасъ Гиневъ и съветници Димитъръ Сжсжловъ, Страшимиръ Славчевъ и Пенчо Христовъ.

Презъ месецъ априль т. г. г. Страшимиръ Славчевъ си подаде оставката „поради много частна работа“ и други „неизвестни причини“, а г. Ат. Гиневъ си подаде оставката сега, понеже е избранъ въ настоятелството на Софийския клонъ. Въсто г. Славчевъ се яви г. Никола Златарски, подгласникъ. Сега на събора предстои да избере цѣло ново централно настоятелство, защото г. г. Гр. Поповъ, Ив. Велковъ, Дим. Сжсжловъ и П. Христовъ излизатъ по жребие останалитъ членове на настоятелството слагатъ мандата си.

И така другари, следъ като ви изложихме всичко поменатъ по-горе и следъ като изслушате и контролната комисиия, ние ви молимъ да се произнесете по настоящия ни отчетъ и начертаете по единъ ясенъ и категориченъ начинъ пѣтя, по който трѣбва да върви въ бъдеще организацията ни, за да се постигнатъ успехитъ, които ще гарантиратъ тържеството на родния туризъмъ.

ЗДРАВЕЙТЕ!

Централо настоятелство

Ил. Анатовъ	П. Христовъ
Ив. Велковъ	В. Христовъ
Д. Сжсжловъ	А. Гиневъ
Н. Златарски	Гр. Поповъ

Заседание на 13 юли. — Контролната комисиия докладва резултата отъ провѣрката на пълномощията на клоновитъ пратеници. Представени сѣ редовно 24 клонъ съ 79 пратеника а именно: Бѣлово 1, Бургасъ 3, Вратца 4, Габрово 4, Долна-Баня 1, Дупница 2, Казанлъкъ 2, Карлово 3, Карнобатъ 2, Кюстендилъ 3, Ловечъ 2, Преславъ 1, Русе 2, Самоковъ 2, Свищовъ 1, Сливенъ 3, София 15, Станимжа 3, Стара-Загора 4, Търново 9, Харманли 3, Хасково 4, Шуменъ 3 и Ямболъ 2. Пратеницитъ на клоновете въ Пловдивъ и Радомиръ не се приеха, понеже клоновете сѣ били нередовни. Не сѣ изпратили пратеници клоновете въ Айтосъ, Варна, Елена, Никополъ, Плевенъ, Попово, Рила, Св. Врачъ, Свиленградъ, Студена, Тръвна и Устово.

Следъ това съборътъ прие въ задругата следнитъ нови клонове: възобновения клонъ въ гр. Горна-Орѣховица и новооснованитъ въ Видинъ, Дръново, Егри-Дере, Княжево: Перникъ, Разлога и Търново-Сейменъ, като допусна да участвуватъ въ събора пратеницитъ на Горна-Орѣховица 1, Дреново 2, Княжево 1, Перникъ 2, Разлога 1 и Търново Сейменъ 1. Новооснованитъ клонове въ Видинъ и Егри-Дере не бѣха изпратили пратеници.

Така установениятъ съставъ на събора избра бюро г. г. Христо Пиперовъ (Стара-Загора), председателъ В. Радучевъ (Хасково) и А. Мумджиевъ (Враца) подпредседатели, Т. Чилингирова и Ив. Бойковски (София). Ив. М. Заяковъ (Търново), Ю. Коджабашевъ (Карнобатъ) П. Димитровъ (Сливенъ) и Друмева (Ст. Загора) — секретари. За по-бързо отправяне работитъ на събора се избраха и следнитъ комисии: по отчетъ: К. Бояджиевъ (Ямболъ), К. Коцевъ (Кюстендилъ) и Чомаковъ (Дупница); по бюджета: Ц. Гергановъ (Търново) Т. Григоровъ (Ст. Загора) и Хлебаровъ (Шуменъ); по рефератитъ: Ив. Раевъ (София), Св. х. Ивановъ (Харманли) и М. Желевъ (Станимака); по разни: Парпуловъ (Хасково), Захариевъ (Сливенъ) и Хр. Врабчевъ (Габрово).

Г-нъ Ив. Ламбовъ (София) прочете доклада на контролната комисиия до събора и предложи да се освободи Централното настоятелство отъ отговорностъ за изтеклата година. Докладътъ на контролната комисиия дава следната

РАВНОСМѢТКА

за приходитѣ и разходитѣ на дружеството за времето отъ 1 априль до 31 декември 1924 год.

§		Предви- дено	Реализирано	Въ повече	Въ по- малко	§		Предви- дено	Реализирано	Въ по-вече	Въ по- малко
<i>Приходи</i>						<i>Разходи</i>					
1	Членски вносъ	30.000	30.715.50	715.50	—	1	Значки	10.000	16.001.50	6.001.55	—
2	Лични карти	9.000	8.713.—	—	287.—	2	Възнаграждниие на секр. касиера и служащи . .	18.000	18.000.—	—	—
3	Значки	10.000	15.490.—	5.490.—	—	3	Наемъ, осветление и пр.	2.250	1.860.—	—	390.—
4	Абонаментъ на сп. „Бъл- гарски туристъ“	40.000	43.044.—	3.044.—	—	4	Канцелар. и герб. марки .	3.000	2.400.50	—	599.50
5	10% отъ вечеринки и пр.	3.000	1.400.70	—	1.599.30	5	Пощенски	2.250	3.774.60	1.524.60	—
6	Недобори	5.000	4.761.80	—	238.20	6	Печатане уставъ	4.000	—	—	4.000.—
7	Юбилеенъ сборникъ . .	80.000	35.030.—	—	44.970.—	7	Печатане, редакция и хо- нораръ на спис. (3 кн.)	36.000	39.609.75	3.609.75	—
8	Задгранични излети . .	5.000	—	—	5.000.—	8	Юбилейни разходи . . .	5.000	4.742.40	—	257.60
9	Разни, заедно съ постъ- пилитѣ отъ М-вото на Народната Просвѣта 25.000 лв.	1.000	27.500.35	26.500.35	—	9	Издаване юбил. сборникъ	70.000	71.767.56	1.767.50	—
						10	Лотария	10.000	—	—	10.000.—
						11	Пътни и дневни	10.000	4.606.—	—	5.394.—
						12	Библиот., инвентаръ и др.	5.000	—	—	5.000.—
						13	Непредвидени	7.500	1.215.—	—	6.285.—
		183.000	166.655.35	35.749.85	52.094.50			183.000	163.977.25	12.903.35	31.926.10
				Въ по-малко	16.344.65					Въ по-малко	19.022.75

Или всичко приходъ по бюдж. за 1924 г. лв. . . . 166.655.35
Всичко разходъ „ „ „ „ „ „ 163.977.25
Остатъкъ лв. . . . 2.678.10

ИЗВЪНБЮДЖЕТНИ ПРИХОДИ И РАЗХОДИ

Приходи:

1. За лѣтни колонии отъ М-то на просвѣтата лв. 4.000.—
 2. За хижестроене отъ М-вото на общитѣ сгради и пр. лв. 30.000.—
- Всичко лв. 34.000.—

Разходи:

1. На Карловския клонъ „Юмрукъ-чалъ“ за постройка на хижата лв. 14.060.—
 - Остатъкъ отъ прихода лв. 19.940.—
- 34.000.—

ФОНДЪ „БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ“

Остатъкъ отъ 1923/1924 г. лв. 46.763.91
Постъпили презъ 1924 г. (септер. I.V.) 10.000.—
Всичко на 31.XII.1924 г. лв. 56.763.91
Сумата 56.763.91 лв. е използвана взаимнообразно отъ Централното настоятелство за покриване разноситѣ по издаването на юбилейния сборникъ.

ФОНДЪ „КОНСТАНТИНЪ ПАНАЙДОВЪ“.

Приходи презъ 1924 г. лв. 3.959.57
Всичко на 31.XII.1924 г. лв. 3.959.57

РЕКАПИТУЛАЦИЯ

Приходи:

1. По бю жета на Централното настоятелство лв. 166.655.35
 2. Извънбюджетни приходи 34.000.—
 3. Фондъ „Български Туристъ“ 10.000.—
 4. Фондъ „Константинъ Панаидовъ“ 3.959.47
- 214.614.92

Разходи:

1. По бюджета на Централното настоятелство лв. 163.977.25
 2. Извънбюджетни разходи 19.940.—
 3. Фондъ „Български Туристъ“ —
 4. Фондъ „Константинъ Панаидовъ“ —
- 183.917.25
- Остатъкъ по бюдж. за 1924 г. на 31.XII.1924 г. 30.697.67
Остатъкъ отъ мин. год. 46.763.91
Всичко остатъкъ за 1925 г. 77.461.58

Надвишаването на предвиденитѣ кредити въ параграфитѣ 1, 5, 7 и 9 отъ разходния бюджетъ на Централното настоятелство е било наложено отъ поскапване на материалитѣ и увеличѣние на пощенскитѣ такси, за което Централното настоятелство е държало съответното решение съ протоколи №№ 8 и 9 отъ 23 октомври и 14 ноември 1924 г.

Въ края на доклада си контролната комисия подчертава съ прискърбис:

че болшинството от клоновете се отчитат твърде късно пред Централното настоятелство, с което спъват дейността му и редовното излизане на дружественото списание;

че не малък брой от клоновете не спазват разпорежданията на устава (чл. 49), да получават за всеки свой член списанието;

че срещу разпратените на клоновете 2.800 екземпляра от юбилейния сборник на стойност (след спадане на отстъпката 20%) около 112.000 лв. са постъпили до края на м. юни т. г. само 42.150 лв.;

и апелира за по-голяма сериозност към дружествените работи.

По предложение на г. Ст. Поплуков (София) разискванията по отчета на Ц. Н. и доклада на К. К. се отложиха за след изслушване на клоновите доклади и доклада на комисията по отчета, след което г. Ил. Антонов (София) прочете своите два реферата върху: „Бъдеща дейност на Българското туристическо дружество“ и „Отношенията му с другите организации“, които слъ в едно. Рефератите бидоха изслушани с внимани и интерес, а разискванията по тях се отложиха за по-късно.

Докато разните комисии приготвят докладите си премина се към следните точки от дневния ред. Клоновите пратеници дадоха кратки отчети за дейността на клоновете им, които съборът изслуша с внимание и интерес. Особено впечатление направи отчета на Карловския клон Юмрукчалъ, който по предложение на г. арх. Г. Козаров съборът реши да се напечата изцѣло въ дружественото списание като образцовъ.

По предложение на Централното настоятелство след кратки разисквания се прие, предвид на за сега твърде малкия размѣръ на прихода по фондъ К. Панайодовъ, използването на последния за определените от дарителя цели (хижостроене, награди за туристически добродетели) да почне, след като се набере една сума от 100.000 лв.

Комисията по бюджета докладва приготвения проект за приходите и разходите на Ц. Н. презъ 1925 година. Следъ обясненията на Централното Настоятелство по отделните пера въ сравнение съ миналогодишния бюджетъ проектът се прие съ незначителни изменения, както следва:

Въ свръзка съ бюджета съборът реши, годишният членски вносъ да си остане 20 лв., като 20% отъ него остава въ полза на клоновете, а абонаментът на списанието да остане същиятъ — 70 лв. за нечленове и 60 лв. за членове, отъ които 20% се отстъпват на клоновете за събиране абонамента и разпращане на списанието. Предложението на г. Николовъ, списанието да се изпраща отъ редакцията направо на членовете, не се прие. Календарът, ако има възможност да се издаде такъв, да се даде като приложение на списанието.

По предложение на Централното настоятелство съборът провъзгласи за почетен членъ на дружеството председателя на Софийския клонъ „Алеко Константиновъ“ Павелъ Делирадевъ за неговите всестрани заслуги къмъ туризма у насъ и особено по постройката на хижа Алеко на Витоша.

Комисията по реферата прочете следния докладъ, който събора посрещна съ пълно одобрение:

„На XVIII редовенъ съборъ на Б. Т. Д. бѣха предвидени да се прочетатъ три реферата, а именно:

I. „Общи мисли върху туризма“ отъ Д-ръ Пиперовъ;
II. „Бъдещата дейност на Б. Т. Д.“ отъ Илия Антоновъ,

III. „Отношения на нашата организация къмъ другите сродни организации“ също отъ Ил. Антоновъ.

Последните два реферата, поради тѣхната близка връзка и поради това, че и двата третиратъ въпроса отъ чисто практично гледище, бѣха слети отъ самия референтчикъ въ единъ общъ рефератъ.

Първиятъ рефератъ бѣ този на г. Д-ръ Пиперовъ, който съ силна въра въ доброто, което нашата задруга твори за благото и преуспѣването на цѣлия ни народъ, търси все пакъ да ни уясни предпоставките, които оправдаватъ съществуването на туризма. Съборътъ съ дълбока жѣга се съгласява съ заключението, което референтчикътъ прави за днешното време, време на упадъкъ и морално падение. Но съ дълбоко задоволство приема неговата рецепта за лекуването на този упадъкъ. „Природата е, казва той, която ще ни укаже що е добро и що е моралъ, която ще ни възроди отново. Ето защо чрезъ туризма да се върнемъ пакъ къмъ нея, да я обикнемъ още повече, да я ценимъ още повече и да я пазимъ отъ всѣкъви покушения“.

Б Ю Д Ж Е Т Ъ

на Централното настоятелство на Българското туристическо дружество за 1925 год.

Приходъ

Разходъ

§		С у м и	§		С у м и
1	Отъ членски вносъ	80.000	1	Възнаграждения	36.000
2	„ абонаментъ сп. „Б. Туристъ“	182.000	2	Значки	10.000
3	„ продажба юбил. сборникъ	24.000	3	Наемъ, отопление и осветление	6.000
4	„ недобори	5.000	4	Канцеларски, гербови и пощ. марки	8 000
5	„ задгранични излети	4.000	5	Списанието — печатъ, редакция и администрация, пощенски, двучѣтни приложения и календаръ	200 000
6	„ значки	15.000	6	Организация и пропаганда и пжтни и дневни при обиколка на клоновете	36.000
7	„ разни (помощи и др.)	145.000	7	Подпомагане клоновете при уреждане спални	20.000
			8	Подпомагане клоновете при маркировка и събиране материялъ за пжтеводители	10.000
			9	Подпомагане клонове при хижостроене	60.000
			10	Библиотека, инвентаръ и диапозитиви	10.000
			11	Дѣлове въ кооперацията	8.000
			12	Дѣлгъ къмъ фондъ „Б. Туристъ“	36.000
			13	Непредвидени	16.000
		456.000			456.000

Забележка. Разрешава се въ случай на недостатъчни постъпления да се намалятъ изцѣло или отчасти разходите по §§ 7, 8, 9 10, 11 и 12 Тоза намаление да става съ знанието на контролната комисия.

Прехвърлянето на суми отъ единъ § въ други да става съ съгласието на Контролната комисия.

Съборът изслуша с внимание тези пропити с дълбока искреност и простота думи на своя старъ съратник-турист и му изразява своята благодарност, а мислитъ му да бждат взети подъ внимание отъ Централното настоятелство и клоноветъ въ тѣхната бжда културно-просветна дейность.

Вториятъ рефератъ отъ Ил. Антоновъ, именно за бждещата дейность на Б. Т. Д., представлява единъ пълень прегледъ на всичко онова, което дружеството трѣбва не само да мисли и чувствува, но и да одѣлтвори, за да запази онова свое положение на културно-просветна организация и на носителъ на истински деенъ духъ и идеенъ животъ на нашата страна. Съ този свой деенъ духъ туристическото дружество ще внесе въ нашия животъ не нѣкакво новаторство, а посочва пѣтица на истинското тържество на туристическата дейность. Цѣлиятъ рефератъ е единъ зовъ за дейность: бездействието е по-вредно отъ погрешната дейность. Другото положително въ този отличень рефератъ е и това, че на всѣки редъ ни се посочватъ не само цели и идеи, а и практически начини, па даже и средства за тѣхното осществяване.

Предъ видъ на тези извънредно ценни качества на реферата комисията намира че ще бжде отъ преголѣма полза за цѣлата ни дружествена дейность вмѣсто да повторя току що чуто и съ това да отслабва впечатлѣния отъ него да помоли г. г. делегатитъ да се съгласятъ, цѣлиятъ рефератъ да бжде отпечатанъ въ отдѣлна брошура, която да се прѣсне между обществото и между всички дружествени членове. По такъвъ начинъ първото ще види ясно, че туристътъ не е само романтикъ — съзерцателъ, но и творецъ, а вторитъ ще намератъ въ такава брошура ценни указания за практическа дейность въ тѣй бѣдната наша туристическа литература.

Но това, което въ сегашниятъ моментъ не може и не бива да се отмине, което трѣбва особено да се подчертае, особено тукъ на събора, това е зовътъ на референтичкитъ за дисциплина — единственъ залогъ за плодотворна дейность както отъ страна на дружественитъ членове, така и отъ страна на клоноветъ, па даже и отъ страна на управителнитъ тѣла — отъ най-нисшитъ до най-висшитъ.

За тези бодри думи на референтичкитъ нашата другарска признателность*.

Въ свръзка съ реферта на г. Антоновъ се подигна въпросътъ за сжествуването на отделни групи въ нѣкои отъ клоноветъ, по който се оформиха две мнения: едното на референтичка — да се забрани формалното сжествуване на отделни групи при клоноветъ (подържано и отъ г. г. Николовъ, Сливенъ, х. Ивановъ, Харманлии, и Сапуновъ, Русе), и друго — да не се забранява сжествуването на такива групи, които обаче не бива да се проявяватъ на вънъ като отдѣлни групи, а могатъ да действуватъ само отъ името на клонъ (подържано отъ г. г. Раевъ, Илиевъ и Тончевъ, София, Мумджиевъ, Вратца, Минковъ, Ст. Загора, Стояновъ, Разлогъ, Бръчковъ, Перникъ, Юр. Ивановъ). Съборътъ взпріе първото мнение и реши, да не се позволява формалното сжествуване на отделни групи съ външни белези (значки, официални имена и пр.). Съборътъ прие сжщо да се напечататъ изцѣло рефератътъ на г. Антоновъ въ отдѣлна брошура.

Заседание на 14 юли. — Комисията по отчета на настоятелството докладва обстойна резолюция, която следъ кратки разисквания се прие отъ събора съ малки изменения въ следния редъ:

Комисията по отчетитъ следъ обстойно проучване отчета на Централното настоятелство намира, че дейностьта му презъ изтеклата 1924 дружествена година е общо взето задоволителна, като едновременно съ това обаче подчертава, че при по-голѣмо желание отъ страна на всички членове на настоятелството, могло е да се направи много повече за засилване на организационния дружественъ животъ и преуспѣването на родния туризъмъ.

Въ свръзка съ това комисията препорѣчва:

1. На всѣка цена да се изпълни отъ клоноветъ реше-

нието на миналогодишния съборъ по въпроса за пласиране на юбилейния сборникъ, а на Централното настоятелство да се вмени въ дългъ да помоли наново Министерството на народното просвещение да откупи по-голѣмъ брой отъ юбилейния сборникъ и го разпрати по-читалитъ и училищни библиотеки.

2. Поради това, че нѣкои отъ клоноветъ не сж изпратили своевременно отчетитъ си, а други презъ цѣлата година не сж били въ връзка съ Централното настоятелство, комисията препорѣчва щото новото Централно настоятелство, чрезъ окръжни писма да положи максимумъ старания да приучи тези клонове къмъ отзивчивость и редовность, а ако това не помогне, да делегира свой членъ който да проучи на мѣстото причинитъ за мудния вървежъ на клонъ и да се постараетъ да го тласне по пѣтя на изправность. Въ случай когато Централното настоятелство не може да изпрати свой членъ, то да възложи на нѣкой отъ съседнитъ клонове, той да изпрати нѣкой отъ своитъ членове да свръши това.

3. Срешитъ, които се правятъ между клоноветъ, сж твърде резултатни и комисията препорѣчва и за напредъ да се уреждатъ такива, но да бждатъ по-добре организирани и по възможность да бждатъ съпровождани съ излети.

4. Поради голѣма неудобность при пѣтуване на групи отъ 8 души, особено за малкитъ клонове, комисията е на мнение, съборътъ да отправи най-настойчива молба до съответното министерство да разреши за напредъ пѣтуването на групи отъ по петъ души, както и да се разреши на членоветъ отъ Б. Т. Д. да пѣтуватъ съ 75% намаление, както е разрешено на юнацитъ, футболиститъ и др.

5. За засилване на просветната дейность ще бжде отъ полза ако съборътъ вмѣни въ дългъ на Централното настоятелство да посочи единъ планъ съ подходящи теми за развиване и изнасяне предъ членоветъ, като бжде указана и литературата за ползуване при развиване на посоченитъ теми. Това да се съобщи не по-късно отъ месецъ октомври, за да могатъ клоноветъ да се справятъ о време съ темитъ и уредатъ о време сказкитъ.

6. Понеже финансовото положение на клоноветъ сж малки изключения е слабо и повечето клонове не могатъ да иматъ странични доходи, за засилване материалнитъ клонови средства да се прави и за напредъ отъ Централното настоятелство отстъпката при пласиране на дружественитъ издания, безразлично между кого тѣ сж пласирани.

7. За сжщата целъ да се препорѣчва на клоноветъ да направятъ енергични постѣпки предъ мѣснитъ общински и окръжни съвети за отпущане помощи.

8. Понеже повечето отъ клоноветъ не сж положили грижа за уреждане туристически спални, което е една отъ главнитъ условия за предприемане излетитъ съ поддългъ маршрутъ, да се иска изпълнение на решението на миналогодишния конгресъ за уреждане на тия спални.

9. Клонове, които не могатъ да издържатъ собствени канцеларии, да влѣзатъ въ споразумение съ сроднитъ организации за съвмѣстна издрѣжка на клубно помѣщение.

10. Понеже въ целитъ на дружеството лежи и целъта за разхубавяване на природата, което може да става като се предприема залесяване, както това е подето отъ нѣкои клонове: клоноветъ да влѣзатъ въ разбирателство въ мѣснитъ общински и горски власти, Централното настоятелство съ съответното министерство и да искатъ тѣхното съдействие.

11. За запазване на горската растителность и на природнитъ хубости, Централното настоятелство да излиза отъ време на време съ печатни позиви, съ които да апелира къмъ туриститъ и къмъ цѣлото население да щадятъ тия хубости, като се вмени въ дългъ на организираниитъ туристи при всѣки удобень случай да свеждатъ до съзнанието на невежитъ, че тѣ трѣбва да ги щадятъ.

12. По маркиране на пѣтищата да се вмени въ дългъ на клоноветъ да спазватъ изработения съвмѣстно съ Ю. Т. С. правилникъ за маркирането.

13. Да се създаде при Централното настоятелство хижестроителен комитет, който след като проучи нуждата, мѣсто и средствата за дадена хижа, да изработи съвмѣсно съ мѣсния клонъ планъ за работа и едва тогава да почва постройката ѝ.

14. Комисията намира, че въпросътъ за постройката на туристически домъ и балкански туристически музей не е достатъчно назрѣлъ и съборътъ не трѣбва да се занимава съ него, като се възложи на Централното настоятелство все пакъ да го има предвидъ и прави възможно за следващото му реализиране.

15. Да се предостави на Централното настоятелство да направи всичко възможно за постигане известно намаление на такситъ при пътуването по Дунава.

16. Добритъ и приятелски отношения на дружеството ни съ всички културно-просвѣтни организации въ страната трѣбва да се поддържатъ и за напредъ.

17. Комисията препоръчва, щото за въ бѣдше една отъ дружественитъ цели да бѣде и уредбата на детски колонии, като за целта Централното настоятелство иска една по-чувствителна помощ отъ съответното министерство, а клоновѣт отъ общинскитъ и окръжни съвети.

18. Да се изпратятъ благодарствени писма до Министерството на народното просвѣщение, Министерството на благоустройството и Управителниятъ съветъ на Б. Ц. К Банка за отпуснатитъ отъ тѣхъ помощи, а на книгоиздателство Хр. Г. Дановъ, Пловдивъ — за безплатното отпечатване на дружествения уставъ.

19. Всички делегати да подканятъ членоветъ отъ клоновѣт си да запишатъ поне по единъ дѣлъ отъ туристическата кооперация, а самитъ клонове да се задължатъ да запишатъ за всѣки свои десетъ члена по единъ дѣлъ.

20. Да се одобри внесената отъ Централното настоятелство сума отъ две хиляди лева въ касата на кооперацията.

21. Да се одобри решението на Централното настоятелство за отлагане на лотарията.

22. Да се вмени въ дългъ на новото Централно настоятелство да издаде непременно за 1926 год. туристически календаръ.

23. Да се вмени въ дългъ на клоновитъ дописници, да изпращатъ най-редовно дописки изъ живота и дейността на клоновѣт. Въ списанието да се отдѣля достатъчно мѣсто за помѣстването имъ.

24. Не се одобрява действието на Централното настоятелство за даване юбилейна значка и на бившитъ председатели на клоновѣт и членове отъ бившитъ централни настоятелства, като се вмени въ дългъ на новото Централното настоятелство да не се отклонява отъ съборнитъ решения по въпроси отъ подобно деликатно естество.

25. Одобрява поднасянето юбилейна значка на Н. В. Царя и подаряването на министритъ по единъ екземпляръ отъ юбилейния сборникъ.

26. Редакцията на списанието да има предъ видъ: 1. да се помѣстватъ статии предимно съ туристически характеръ и 2. да се остави достатъчно мѣсто за клоновитъ дописки.

27. Комисията предлага да се освободятъ досегашното Централно настоятелство и Контролната комисия отъ всѣка отговорност. —

Въ разискванията по отчета се наблегна особено на необходимостта отъ поддържане по-тесни връзки между Централното настоятелство и клоновѣт, като въ свързка съ това се годишна и въпроса за назначаването на организаторъ. Разрешението на тоя въпросъ зависи отъ финансовото положение на дружеството и би било възможно, само ако се получи безплатна карта за пътуване по железницитъ, каквато Ц. Н. да има грижата да издействува. Предложението да се издържатъ отъ самитъ клонове районни организатори, съборътъ намери за неудобно. Относно лѣтнитъ детски колонии съборътъ реши да се

уреждатъ лагери за деца на туристи. Наблегна се на необходимостта, да се отдѣля въ дружественото списание повече мѣсто за дружественъ животъ, за което редакторътъ апелира за редовни и съдържателни дописки отъ клоновѣт. Юбилейни значки да се раздадатъ само съгласно решението на миналия съборъ, а за почетнитъ и дарителни членове да се изработятъ специални значки съ думитъ *почетенъ* респ. *дарителенъ*.

По предложението на г. Пиперовъ (Ст. Загора) съборътъ реши, за въ бѣдше отчетътъ на Централното настоятелство заедно съ бюджетопроекта за идната година да се изпращатъ преди събора на клоновѣт за проучване.

По предложение на г. арх. Г. Козаровъ (Търново) съборътъ задължи клоновѣт въ срокъ отъ една година да създадатъ рекламни бюра на гаритъ, въ които да се поставятъ карти, снимки и пр.

По предложение на Централното настоятелство съборътъ реши проектиранитъ три задгранични излета да се уредятъ презъ идната година, като въ тѣхъ се допуснатъ да участвуватъ само изпитани туристи (последното по предложение на г. Минковъ, Ст. Загора).

За мѣсто на идния XIX дружественъ съборъ имаше предложения — покани отъ клоновѣте въ Перникъ, Разлога и Самоковъ. Съборътъ определи Самоковъ.

По предложение на комисията по точка разни съборътъ реши:

1) задължава се новото Централно настоятелство да изработи образецъ за формено облекло;

2) популярнитъ банки да се считатъ за държавни кредитни учреждения въ смисълъ на чл. 25 отъ устава;

3) да се напечати въ дружественото списание маршътъ на Ямболския клонъ Кабиле;

4) клоновѣт да събератъ между членоветъ си помощи за българскитъ околосветски пътувачи г. г. Крумъ Аврамовъ и другаритъ му отъ гр. Русе;

5) да се изкаже благодарностъ на г. Додовъ за изработената отъ него карта, която да се откупи отъ Централното настоятелство и клоновѣт.

Следъ това се пристъпи къмъ избора на ново Централно настоятелство, който даде следния резултатъ: Ил. Антоновъ (82 гласа), В. Христовъ (83), Д-ръ Ив. Велковъ (74), П. Христовъ (81), Ив. Раевъ (81), П. Хаджиевъ (62), П. Пѣевъ (83) и Ив. Бойковски (83). — За запасни членове се избраха: В. Захариевъ (86), Т. Купенковъ (83) и П. Джамджиевъ (75). — За контролна комисия се избраха: Ив. Ламбовъ (83), Т. Тончевъ (85) и Ал. Моловъ (83). Следъ като прогласи новоизбранитъ членове на Централното настоятелство и Контролната комисия председателътъ г. К. Пиперовъ обяви събора за закритъ, като пожела на клоновитъ пратеници добъръ пътъ, а на клоновѣт — плодотворна дейностъ презъ новата година.

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ. Месечно илюстрирано списание за туризъмъ и родинознание — Органъ на Българското Туристическо Дружество — Препоръчано отъ Министерството на Народната Просвѣта съ окръжно № 1792 отъ 17 януари 1922 год. Год. XVII (Януарий — Декемврий 1925 г.) Абонаментъ: за членове на Б. Т. Д. и Ю. Т. С. годишно 10 книжки — 60 лв., за нечленове 70 лв. За чужбина 100 лв. Всичко за списанието да се изпраща до: Редакцията на сп. **Български Туристъ**, София. ул. Солунъ 23.

Туристи, разпространявайте Български Туристъ!

София — Придворна Печатница — 1925

Редакторъ: **Ив. Велковъ**